

Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2024

Offentligt sammanträde om Finanspolitiska
rådets rapport Svensk finanspolitik 2024

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-103-4
ISBN 978-91-7915-104-1
Riksdagstryckeriet, Stockholm 2024

Förord

Den 21 maj 2024 höll finansutskottet ett offentligt sammanträde i riksdagen om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024, med Finanspolitiska rådets ordförande Lars Heikensten, finansminister Elisabeth Svantesson och riksrevisor Helena Lindberg. I det följande redovisas de uppteckningar som gjordes vid sammanträdet och de bilder som föredragshållarna visade vid sina presentationer.

Innehållsförteckning

Förord	3
Program	5
Uppteckningar från det offentliga sammanträdet.....	6
<i>Bilaga</i>	
Bilder från det offentliga sammanträdet	38

Program

Datum: Tisdagen den 21 maj 2024
Tid: Kl. 9.00–11.00
Plats: Förstakammarsalen
Deltagare: Finanspolitiska rådets ordförande Lars Heikensten
Finansminister Elisabeth Svantesson
Riksrevisor Helena Lindberg

Program

Finansutskottets ordförande Edward Riedl (M) inleder utfrågningen

9.00

Finanspolitiska rådets ordförande Lars Heikensten presenterar rapporten

9.15

Riksrevisor Helena Lindberg ger Riksrevisionens syn på rapporten

9.30

Finansminister Elisabeth Svantesson ger regeringens syn på rapporten

9.45–11.00

Frågor från utskottets ledamöter

Finansutskottets vice ordförande Mikael Damberg (S) avslutar utfrågningen

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet

Ordföranden: Finansutskottets offentliga sammanträde är öppnat. Jag vill hälsa alla varmt och hjärtligt välkomna till dagens övning. Den första punkten är en öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport *Svensk finanspolitik 2024*. Vi kommer inledningsvis att få höra Finanspolitiska rådets ordförande Lars Heikensten presentera rapporten. Därefter kommer vi att ha möjlighet att lyssna när finansminister Elisabeth Svantesson redogör för regeringens syn på rapporten.

Efter det får vi höra på riksrevisor Helena Lindberg. Detta kommer att vara Helena Lindbergs sista sammanträde med finansutskottet, och det sker i offentligheten. Jag vill passa på att tacka dig och hela Riksrevisionen för det mycket viktiga arbete som ni gör; det är en central del av den svenska demokratin. Du har fullgjort ditt uppdrag med mycket stor skicklighet. Det tackar vi i finansutskottet för.

Slutligen kommer det att finnas möjlighet för finansutskottets ledamöter att ställa frågor och eventuellt komma med synpunkter.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Trevligt att få komma hit! Mig blir ni inte av med på ett tag; jag kommer att fortsätta i ett par år till. Jag tycker att det är särskilt trevligt att få komma hit och föra en dialog baserad på vetenskap och erfarenhet. I den situation som vi är i är det här saker som ifrågasätts mer och mer i den allmänna diskussionen. Då är sådana typer av möten särskilt viktiga.

Rapporten, som en del av er säkert har sett, är på 250 sidor som jag ska försöka ta mig igenom på 15 minuter. Det kommer att bli krävande, men jag kommer inte att göra det genom att prata fort utan genom att försöka välja ut det som är centralt. Jag kommer att säga några ord om det allmänna stabiliseringspolitiska läget, några ord om kommunerna, lite om arbetsmarknaden och slutligen något om klimatpolitiken.

Vi börjar med de övergripande synpunkterna på den ekonomiska politiken. Det vi gör är att granska regeringens politik, framför allt som den formulerades i budgetpropositionen i höstas. Då räknade regeringen med en svag politik. Man valde ändå att bedriva en något åtstramande politik. Hur man ska värdera det är mer komplicerat än vanligt att avgöra i och med att vi hade en hög inflation samtidigt som vi hade en svag efterfrågan. Då involverade en sådan här bedömning också bedömningar av inflationsrisker och av hur Riksbanken kan komma att agera. Det här gör det svårare att låsa fast en bestämd siffra för vad som skulle ha varit rätt eller inte. Det blir väldigt mycket grova bedömningar.

Vår bedömning är att den politik som regeringen bedrev var rimlig. Det var i den här situationen viktigt att inte spä på efterfrågan så mycket att man

riskerade att få ytterligare räntehöjningar. Det skulle i sin tur kunna skapa risker för den finansiella stabiliteten. Jag kan nämna parentetiskt att den här frågan har att göra lite grann med en fråga som vi berörde för några månader sedan i debatten om förmögenhetsregister; om vi hade bättre koll på hushållens tillgångar och skulder skulle vi kunna göra den här typen av bedömningar bättre, och det skulle vara en stor fördel. En något mer expansiv politik hade troligen också varit möjlig, så det är i den riktningen man skulle ha rört sig om man inte skulle ha gjort exakt vad regeringen har gjort.

Politiken är förenlig med ramverket, som vi brukar skriva, i den meningen att den politik som läggs fram ligger tydligt under utgiftstaket och är i linje med det skuldankare som finns. Det finns en viss avvikelse från överskottsmålet, men den är tillfällig. Avslutningsvis noterar vi precis som vi gjorde i fjol att det finns stora strukturella utmaningar i ekonomin. Skolan, sjukvården och äldreomsorgen är exempel på områden som vi själva har funderat på att försöka göra mer av och belysa bättre. Finanspolitiska rådet har redan belyst skattesystemet och bostadsmarknaden. Där finns det reformförslag på bordet som man skulle kunna ta sig an om man ville. Men som sagt – det sker inte.

Jag ska säga några ord om kommunerna. Det har förts en livlig diskussion om utvecklingen i kommunsektorn, och där har man i ganska hög grad blandat ihop det kortsiktiga och det långsiktiga perspektivet. Om vi börjar med det kortsiktiga perspektivet – de närmaste åren – kan man konstatera att inflationen innebär att kommunernas finanser försämras ganska mycket, för att tala om kommunsektorn i stort. Det är egentligen framför allt regionerna som är berörda av det här. Det handlar om en tillfällig ökning av pensionsskulden. Vi tycker inte att det är rimligt att en sådan ökning framtvingar kraftiga förändringar i verksamheten. Därför tycker vi att tillfälliga underskott i kommunsektorn är motiverade.

Kommunerna ska enligt lagstiftningen ha en god ekonomisk hushållning och möta balanskrav. Det finns någonting som heter resultatutjämningsreserv och som gör det möjligt för dem själva att bygga upp reserver som de kan sätta in när tiderna blir sämre. De har också möjlighet att hänvisa till något som heter synnerliga skäl när det gäller balanskrav och då avvika från dessa. Nu är det dock så att många kommuner och regioner inte har byggt upp tillräckliga reserver. Anledningarna till att man inte har gjort det är en viktig fråga att reflektera över.

Det råder också oklarhet om tolkningen av synnerliga skäl. Olika kommuner har tolkat det olika hårt. Vi har noterat att det i sig kan ha inneburit att det blivit uppsägningar på ställen där det egentligen inte hade behövts, då man har valt en annan tolkning. Till yttermera visso har det blivit en diskussion om huruvida regeringen har anledning att yttra sig i frågan eller ens får göra det. Vi tycker nog egentligen att en diskussion om vad man ska mena med synnerliga skäl är väldigt bra i samhället. Vi har i den meningen ingenting emot det principiellt. Sedan kan det finnas konstitutionella aspekter på detta som behöver redas ut.

I utredningskvarnarna finns det också andra förslag på hur man skulle kunna åstadkomma en konjunkturell utjämning. Det är viktigt att gå till botten med det här, för det kan vara så att detta system förefaller bättre än vad det faktiskt är.

På längre sikt finns det tydliga utmaningar för kommunerna. Dem ägnar vi oss egentligen åt i väldigt begränsad utsträckning i den här rapporten, men de behöver uppmärksammas. De har att göra med den demografiska utvecklingen och har i väldigt hög grad att göra med produktivitetens utvecklingen i kommunsektorn. Jag höll på med sådant här för länge sedan, i slutet av 80-talet och i början av 90-talet, och jag tycker att det har gått bättre än vad jag hade trott. Det förefaller som att produktivitetens utvecklingen och annat har varit bättre än vad man hade kunnat räkna med.

Men det råder inget tvivel om att det finns stora utmaningar. På många områden har den offentliga servicen sackat efter de motsvarande privata alternativ som finns. Vi kan ändå konstatera att statsbidragen har ökat i takt med demografi och priser – till och med lite snabbare, som ni kan se på den bild jag visar. Det finns ett spår i diskussionen där man säger att de här utgifterna just därför att de inte varit indexerade inte ökat i den takt som man skulle vänta sig. Det stämmer alltså inte riktigt. Sedan kan man tro – och jag tillhör dem som gör det – att man med en indexering skulle ha fått en ännu snabbare utgiftsutveckling. Men då får man fundera över om det är ett skäl för att ändra systemet i sig eller om det är ett skäl för att ha en skarpare diskussion i frågan och kanske fatta andra politiska beslut än man gjort.

Vi tycker att det finns argument för att ha en samlad prövning av olika uppgifter. Ju mer man binder upp med index av olika slag, desto mindre av en sådan samlad prövning har man utrymme för. Man kan ställa sig frågan: Varför inte indexera a-kassan likaväl som man indexerar kommunernas och landstingens utgifter? Vi har däremot viss sympati för dem som i diskussionen om indexering anser att man borde hitta ordningar som gör att kommunerna får besked tidigare. Vi refererar i rapporter till att det finns en sådan ordning i till exempel Norge, och det kan vara värt att titta på detta. Över huvud taget behöver mer göras när det gäller redovisningen för kommunerna, till exempel så att det blir tydligare i budgetpropositionen vad som avser kommuner och vad som avser regioner eller så att man lättare kan urskilja vad som är reala ökning och vad som bara är ökning till följd av prisutvecklingen.

Nu ska jag ge mig in på arbetsmarknaden. Den bild som jag nu visar innehåller många kurvor, och den svarta avser Sverige. Vi hör tillsammans med Norge och Danmark till dem som ligger allra högst vad gäller sysselsättning. Men jag tycker på sätt och vis att den lägsta kurvan nästan är lika intressant. Den avser utrikes födda i Sverige och ligger på samma nivå som genomsnittet för euroområdet. Vi har alltså en väldigt hög andel, får man säga, utrikes födda i sysselsättning jämfört med de allra flesta andra länder. Det är ett faktum som kanske inte alltid får den uppmärksamhet som det borde.

Vi har ställt oss frågan vilka orsakerna är till att människor utan att vara studenter eller sjuka antingen är arbetslösa eller står utanför arbetskraften. Det

är ungefär en halv miljon människor som befinner sig i den här situationen. Regeringen lyfter väldigt mycket fram att detta skulle bero på bristande ekonomiska drivkrafter, men det är inte vår bild. Dem av er som är intresserade kan jag rekommendera att läsa igenom det här kapitlet, där vi i lugn och ro resonerar igenom frågan. Jag tycker själv att arbetet var väldigt upplysande för mig när det pågick.

Det finns två grupper där man kan identifiera vad som förefaller vara tydligt bristande ekonomiska incitament. Den ena gruppen är sammanboende barnfamiljer med försörjningsstöd. Det visar sig dock enligt de beräkningar vi gör att det handlar om som mest ungefär 12 000 familjer. Det är knappast den där halva miljon som vi pratar om. Den andra gruppen är de barnfamiljer som har en hög a-kassa. Men den gruppen är sannolikt inte ett stort problem; om man får en hög a-kassa har man varit inne på arbetsmarknaden. Man tillhör inte gruppen som står vid sidan av och som vi är ute efter att nå eller få in på arbetsmarknaden igen.

Här kan man säkert göra mer när det gäller analysen, men det förefaller oss i stället som att problemen huvudsakligen handlar om matchningen på arbetsmarknaden. Det saknas människor i de branscher där det skulle behöva finnas fler människor. Det finns inte tillräckligt många personer med den utbildningsnivå som vi skulle behöva ha. Som ni vet finns det också en viss geografisk spridning. Det skrivs mycket i tidningarna om att det till exempel råder brist på arbetskraft uppe i Västerbotten. Det är förstås en fråga, men den är kvantitativt inte betydelsefull i det här sammanhanget.

Sedan menar vi också att det finns ett problem med att det finns människor som har en så låg utbildningsnivå i största allmänhet och så bristande erfarenhet av ett samhälle av vår typ att de inte kommer in på arbetsmarknaden ens till de allra lägsta lönerna. Här handlar det om att hitta olika sätt att subventionera arbetskraften för att få den att komma in. Jag ska strax återkomma till det.

Den här bilden visar bara väldigt enkelt hur antalet lediga jobb ser ut i vårdsektorn och it-sektorn och för pedagogik, lärare. Den visar exempelvis att andelen arbetssökande är betydligt lägre än andelen lediga jobb. När det gäller restaurang, kontor och kundservice ser det ut på motsatt sätt. Det här ger bara en ögonblicksbild av matchningsproblematiken som jag var inne på.

Då är frågan vad man kan dra för slutsatser för politiken av detta. Ja, regeringen lyfter fram jobbskatteavdrag och bidragstak. Vår bedömning är att det är åtgärder som inte har så stor effekt på sysselsättningen.

Bidragstaket som jag var inne på alldeles nyss har vi räknat på underifrån och funnit att det är väldigt små grupper som förefaller vara berörda av detta. Det hindrar förstås inte att det finns anledning att göra klar den utredning som pågår. Ser man möjligheter att göra förändringar, och vi resonerar om en del som kan göras, är det bra. Men det kommer inte att lösa de stora frågorna.

När det gäller jobbskatteavdraget redovisar regeringen bedömningar av dess effekter. Vi ifrågasätter om de bedömningarna är så bra. Det har att göra med rätt tekniska saker – vad man använder för modeller när man skattar effekterna och så vidare.

Rent allmänt kan man väl konstatera att den bild vi får när vi tittar på de här frågorna är att det har skett väldigt stora förändringar i drivkrafter, så det är verkligen inte så att betoning av drivkrafterna när det gäller att få människor i arbete skulle ha varit felaktigt tidigare. Tvärtom, och det har gjorts väldigt mycket under de senaste 30 åren när det gäller både a-kassornas konstruktion och generositeten i de systemen, sjukförsäkringen och flera omgångar av jobbskatteavdrag. Det har förändrat den här bilden ganska rejält, och det är svårt att inte ha uppfattningen att det där har spelat en roll.

Men det är samtidigt vår bedömning att det inte är där vi befinner oss nu. Nu befinner oss i en annan situation, och det vi då resonerar om är att det borde vara önskvärt med betydligt utbyggd gymnasial yrkesutbildning. Det finns olika skäl till att en sådan inte kommer till stånd. Det har att göra med Arbetsförmedlingens regelverk och att det har funnits en ovilja att ta risker och duplicera och göra samma typ av utbildningar i både arbetsmarknadsutbildningsystemen och de kommunala systemen.

En hel del har fördröjts av överklaganden när det gäller upphandlingar, och det får man säga är oacceptabelt i längden. Kan man inte lösa det problemet får man hitta någon annan ordning. Då får man erbjuda utbildningar i offentlig regi i stället. Men det rimliga är till att börja med att se till att man hittar en lösning på det här. Att år efter år notera att myndigheterna säger att det här är en följd av att det fungerar illa med upphandlingar, så kan man inte ha det.

Jag nämnde tidigare det här med subventionerade anställningar. En möjlighet är att man förutom att subventionera anställningen låter dem som är helt nya på arbetsmarknaden fortsätta att vara anställda av staten enligt någon ordning. På det sättet lyfter man av företagen en risk och kan kanske få dem att våga pröva att anställa. Resultaten förefaller ju vara relativt goda av subventionerade anställningar.

Vi argumenterar också starkt för mer intensiv offentlig arbetsförmedling.

Jag tittar på området lite snett utifrån, för jag har inte varit inne så mycket i arbetsmarknadsfrågor de sista decennierna, men mitt intryck är att det är ett område där det har experimenterats ganska friskt och där man i betydligt större utsträckning än man har gjort hade kunnat använda sig av forskning och beprövad erfarenhet för att nå bättre resultat. Det säger alltså jag som kommer lite utifrån. Men området förefaller definitivt vara moget för en bredare ...

Ordföranden: Jag vill inte vara den tråkige i rummet, men det är min uppgift. Tiden är för en liten stund sedan ute, så jag måste be dig att gå in för landning. Det är väldigt intressant, det du redogör för, men börja ta oss in för landning, tack!

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Det ska jag göra. Det gör jag med klimatfrågan, och jag kan fatta mig ganska kort.

Utsläppen måste begränsas. För det behövs en strategi. Den strategi som regeringen har för det här området hänger inte ihop. Ett antal åtgärder vidtas

som går i precis motsatt riktning mot vad som skulle behövas, och det innebär att omställningen blir dyrare för alla.

Mer specifikt är det ju så att hushåll med små marginaler får särskilda problem i ett sådant sammanhang. De kan ha svårare att gardera sig för ryckighet i politiken.

Den sista bilden handlar om det här med klimatomställningen. Regeringen säger då att hushåll och verksamheter inte ska påverkas negativt, men det är helt enkelt inte möjligt. De kommer att göra det, och att driva den tesen riskerar att hämma omställningen och skapa missnöje framöver.

En bättre strategi vore att tala om vad som behöver göras, peka ut det som behöver göras och sedan rikta stöd av olika slag till dem som verkligen behöver det mest. Det är klart att det finns människor i samhället som kommer att drabbas. Det handlar om låginkomsttagare och bilister i glesbygd och olika snitt av dessa grupper. Men det är möjligt att göra en hel del på det här området och komma åt det som verkligen är problematiskt utan särskilt stora kostnader.

Avslutningsvis konstaterar vi att här finns det verkligen behov av ledarskap. Man behöver förklara och försvara politiken för att nå acceptans. Det går inte att anpassa politiken efter vad som just nu är accepterat; det kommer att leda till den här typen av spänningar i politiken.

Ordföranden: Tack så mycket!

Då är det dags för riksrevisor Helena Lindberg att ge sin syn på rapporten.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Herr ordförande! Tack för de fina orden om Riksrevisionen! Jag vill också rikta ett stort tack till finansutskottet för inbjudan och för möjligheten att kommentera Finanspolitiska rådets rapport *Svensk finanspolitik 2024*.

Att jag och Riksrevisionen blir inbjudna hit till utskottet för att kommentera rådets rapport – för tredje året i rad, dessutom – beror till stor del, gissar jag, på att Riksrevisionen precis som Finanspolitiska rådet brukar granska tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i de ekonomiska propositionerna.

Jag tänkte inleda med att säga några ord om just tillämpningen av det finanspolitiska ramverket innan jag gör några nedslag och några reflektioner i andra frågor som tas upp i rapporten.

Egentligen vill jag främst understryka att Finanspolitiska rådet i stort sett gör samma bedömning av regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket som Riksrevisionen gjorde i sin rapport som publicerades i december förra året avseende samma budgetproposition och samma politikförslag.

Finanspolitiska rådet, hörde vi Lars Heikensten säga här, anför att den ekonomiska politiken har varit rimligt utformad mot bakgrund av konjunkturläget, inflationen och det finanspolitiska ramverket.

Det är faktiskt samma bedömning som vi gjorde. Vi fann att finanspolitikens utformning i budgeten inte stod i strid med det finanspolitiska ramverket.

Det är för övrigt inte så att ramverket ger så värst exakt svar på lämplig finanspolitisk inriktning. Det handlar kanske mer om ett lämpligt och rimligt spann. Den finanspolitiska inriktningen i budgetpropositionen var inom det spannet. Som ni i rådet också har skrivit om hade nog en något mer expansiv budget också varit ”inom spannet”. Men på det stora hela var finanspolitiken som sagt i stort sett välavvägd i relation till det som det finanspolitiska ramverket stipulerar, så vi har samma bild av detta.

Vad gäller utgiftstaket brukar Riksrevisionen jämfört med Finanspolitiska rådet ofta inta en något tuffare roll. Till exempel har vi tidigare riktat kritik, ganska stark kritik, mot att utgiftstaken satts omotiverat högt – även med hänsyn till de allra värsta riskscenarier som presenterats till exempel under pandemiåren. Där har Finanspolitiska rådet i tidigare årsrapporter varit lite mjukare i sin kritik jämfört med oss på Riksrevisionen.

I sak, åtminstone den här gången, tror jag dock att vi gör samma bedömning. Nivåerna på föreslagna utgiftstak behöver motiveras bättre. Hur förhåller sig de föreslagna utgiftstaken till utsikterna att nå överskottsmålet? Hur hänger utgiftstaken ihop med ambitionen vad gäller skattepolitiken med mera? Det här har vi återkommande tjuvat lite om i många år, faktiskt. Det är alldeles utmärkt att Finanspolitiska rådet också gör det, tycker jag som riksrevisor.

Strukturellt sparande och framför allt regeringens byte av metod för hur man beräknar det strukturella sparandet ägnas tio sidor i rapporten. Utan att här gå in på några detaljer vill jag framföra att jag tycker att det är bra att ni försöker bena i detta – ganska ordentligt, faktiskt. Vi har också benat i det och gjort det på djupet. Egentligen är det förstås regeringen som borde ha gjort det här arbetet, inte Riksrevisionen eller Finanspolitiska rådet.

Det strukturella sparandet är ju den post som överskottsmålet utvärderas mot. Hur man beräknar det strukturella sparandet avgör därför exempelvis utrymmet för reformer.

Det var därför vi tyckte att det var djupt otillfredsställande att vi i vår granskning av budgetpropositionen 2023 – alltså inte 2024 års budgetproposition – fann att man hade ändrat beräkningsmetod eller definition, rentav, utan att berätta detta med en enda mening i det flerhundra sidiga budgetdokumentet.

Metodbytet betydde, allt annat lika, att reformutrymmet 2023 blev drygt 40 miljarder kronor mindre än det skulle ha blivit om man hade använt den tidigare metoden.

Riksrevisionen skrev om det här, Finanspolitiska rådet likaså. Sedan dess har den nya metoden beskrivits eller omnämnts i viss mån i de ekonomiska propositionerna, men vi liksom ni i rådet tycker att det borde kunna presenteras betydligt fler och utförligare analyser och konsekvensanalyser från regeringens sida. Här har vi samsyn, Riksrevisionen och Finanspolitiska rådet.

Det går på den korta tid jag har inte att kommentera hela rapporten, så jag hoppar från kapitel 2 till kapitel 3.3, som jag fann synnerligen intressant. Det gäller statsbidragen till kommunerna.

Jag tänkte att jag här kan passa på att berätta att vi på Riksrevisionen nyligen har inlett en granskning av tillfälliga generella statsbidrag som finans-

politisk krisåtgärd. Ett exempel är stöden som riktades till kommunerna under pandemiåren.

Det är dock inte det som ni har tittat på, utan ni har granskat statsbidragen mer generellt och under en längre period. Jag tycker att det är intressant och viktigt att ni visar att statsbidragen har ökat mer än kommunernas egna skatteintäkter och att statens bidrag till kommunsektorns finansiering på så sätt har ökat något över tid.

Det är sannerligen inte det intryck som man får om man lyssnar på högljudda röster i den allmänna debatten. I den allmänna debatten framförs även, som ni också skriver om, inte sällan krav på att statsbidragen måste indexeras så att förutsebarheten för kommunerna ökar etcetera.

Vi på Riksrevisionen har i olika sammanhang, bland annat i remissvar, pekat på riskerna för att en indexering av de generella statsbidragen skulle bli kostnadsdrivande. Idén med indexerade statsbidrag är inte ny på något sätt. Före omläggningen av budgetprocessen på 1990-talet var statsbidragen till kommunerna faktiskt indexerade.

Det finns anledning att påminna sig här om varför man valde att upphöra med indexeringen av statsbidragen när man reformerade budgetprocessen. Systemet med indexering av statsbidrag ansågs faktiskt vara en bidragande orsak till själva krisen i statsfinanserna.

Nu är statsfinanserna strukturellt starkare, men varför göra om misstaget med indexerade statsbidrag? Och varför skulle de vara kostnadsdrivande? Jag tror att skälet till detta är precis det som ni skriver i er rapport. Man kan läsa det på sidan 99 och 100, nämligen att det finns ett behov från politiskt håll att genomföra aktiva beslut och ge ökade medel till kommunerna även om statsbidragen är indexerade. Då blir det som ni skriver i er rapport: ”En indexering skulle således inte ersätta årliga beslut om statsbidrag men däremot höja startpunkten för diskussionerna om behovet av statsbidrag.”

Därtill skulle en indexering av statsbidragen medföra att stora delar av det som kallas för reformutrymmet försvinner. Det är avsaknaden av indexering av statsbidragen, och många andra bidrag också för den delen, som genererar reformutrymme och skapar möjlighet till prioriteringar mellan olika slags utgifter eller genomförandet av reformer på skattesidan. Om man på förhand indexerar statsbidragen till kommunerna minskar alltså möjligheten att föra en aktiv politik på andra politikområden dramatiskt.

Det finns ett inbyggt produktivitetskrav i den statliga sektorn via det så kallade PLO-systemet, pris- och löneomräkningssystemet, som ni alla känner till. Vi på Riksrevisionen har för övrigt granskat PLO-systemet, och det fungerar väl i enlighet med dess syften.

Att indexera statsbidragen till kommunerna vore att bygga in ett antiproduktivitetskrav i statens kravbild visavi den kommunala sektorn, vilket jag tror skulle vara väldigt olyckligt. Staten bör sträva efter hög effektivitet i all sin verksamhet, inklusive bidragsgivningen till kommunerna. Undvik alltså indexering av statsbidragen! Jag noterar att Riksrevisionen och Finanspolitiska rådet står i samma ringhörna också i denna fråga.

Det är som sagt inte första gången jag står här och kommenterar rådets årliga rapport. Jag har läst några årliga rapporter från rådet nu, och mitt intryck är att klimatpolitiken tar allt större utrymme i rapporterna och att ni ägnar mycket tid och kraft åt att fundera över och analysera olika frågor relaterade till detta.

För något år sedan handlade det om behovet av justeringar av målnivån på överskottsmålet i relation till klimatpolitiken, och denna gång ligger fokus på kompensatoriska åtgärder riktade mot hushåll och företag. Jag har inga synpunkter eller kommentarer om denna detaljnivå, men jag undrar ändå hur fördelningen av arbetsuppgifter ser ut mellan Klimatpolitiska rådet och Finanspolitiska rådet eftersom ni uttrycker er kring betydelsen av att nå klimatmålen med mera.

Kanske är detta en frågeställning som finansministern vill resonera lite kring, om det finns skäl att se över styrningen för dessa båda råd – Finanspolitiska rådet och Klimatpolitiska rådet – kanske i riktning mot tydliggörande, ifall det är påkallat eller om det uppfattas som att det kan bli en sammanblandning av arbetsuppgifterna mellan råden, alternativt att regeringen ser vinster med ett utökat samarbete mellan råden eller om det kanske rent av skulle vara idé att slå ihop dem.

Jag har i och för sig främst blivit ombedd att kommentera rådets rapport, men jag har någon minut kvar. Nu när jag har kommit in på organisatoriska frågor skulle jag vilja passa på att säga några ord om frågan huruvida Finanspolitiska rådet ska vara en myndighet under riksdagen eller under regeringen. Frågan kommer upp ibland, nu senast i Långtidsutredningen 2023. Vi har precis lämnat ett yttrande över Långtidsutredningen, och då kan jag här i kammaren passa på att ge min och Riksrevisionens syn på frågan.

Enligt vår bedömning finns det inget behov av ytterligare granskningsfunktioner under riksdagen. Det uppdraget har vi på Riksrevisionen. Utifrån en riskbedömning som lämnas i myndighetens årliga granskningsplan har Riksrevisionen återkommande valt att granska regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket och angränsande ämnen sedan 2006. Riksrevisionen granskar också den årsredovisning för staten som regeringen lämnar till riksdagen.

Jag tror jag stannar där, herr ordförande, och tackar för möjligheten att lämna dessa kommentarer.

Ordföranden: Där sparade vi in två minuter i talartid, så Riksrevisionen är fortsatt effektiv. Med detta lämnar jag ordet till finansminister Elisabeth Svantesson, som får ge regeringens syn på rapporten.

Finansminister Elisabeth Svantesson (M): Herr ordförande! Jag vill först börja med att tacka Finanspolitiska rådet. Jag tror att i princip hela rådet är här. Stort tack för rapporten! Stort tack också för kommentarerna från Lars Heikensten

och Helena Lindberg! Jag tackar också för att utskottet återigen ordnar denna utfrågning.

Det finns nog få saker som är så viktiga som att vi ibland stannar till och reflekterar över och utvärderar den politik som förs och att vi också har en diskussion som är konstruktiv och leder framåt. Jag har uppskattat att läsa rapporten, och jag uppskattar mycket att vara här.

Jag tänker ta upp några olika saker, först något kort eller i alla fall övergripande om den miljö som vi i Sverige och andra länder nu har haft. Då menar jag den ekonomiska miljö men också den politiska miljö som både Sverige och andra länder har att hantera och som också finanspolitiken då har att hantera. Jag ska säga något om de utgångspunkter som regeringen hade när vi lade fram budgetpropositionen för i år, 2024, utifrån den ekonomiska miljö och den situation som rådde då. Slutligen ska jag kommentera några saker i rapporten.

Under Finanspolitiska rådets tid har det kanske aldrig varit så viktigt som nu att verkligen utvärdera och vända och vrida på den ekonomiska politiken. Om vi backar tillbaka några år ser vi att det både under den förra och under den nuvarande regeringen, från 2020 fram till i dag, har hänt otroligt mycket. Vi har haft en pandemi. Vi har ett krig i vårt närområde som vi själva också är engagerade i. Vi har haft stora utmaningar med energipriser. I Sverige har vi stora utmaningar med gängkriminalitet som tar sig in överallt i kommuner och i det offentliga och som också ställer till väldigt mycket skada för enskilda individer.

Allt detta har Sverige och svenska politiker att hantera, men det har också många andra länder. Det finns väldigt mycket att utvärdera, fördjupa, diskutera och dra lärdomar av inför framtiden. När inflationen smällde till 2021 blev det en chock för många. Om man var i 40-årsåldern hade man levt hela sitt vuxna liv utan att ha behövt fundera så mycket på vad en hög inflationsmiljö gör. Sedan blev detta smärtsamt påtagligt för många.

Nu är vi dessutom i en situation där vi, en enig riksdag, bygger ett starkt försvar för att klara de stora säkerhetsutmaningar och problem som vi ser i omvärlden. Allt detta har finanspolitiken och politiken att hantera.

Jag styr inte Finanspolitiska rådet, men om jag hade fått önska något skulle det vara ett kapitel till. Jag tror att alla åtta partier tycker att det hade varit intressant att fördjupa sig i just det jag nu har sagt – att bedriva finanspolitik i en miljö med hög inflation, det rådande säkerhetsläget, brottslighet och lågkonjunktur. Där finns något som jag hoppas att rådet och andra forskare vill fördjupa sig i framöver, för det kommer att vara viktigt både för oss som är aktiva nu och för dem som är aktiva i framtiden.

Jag ska säga något om det läge vi befann oss i när vi presenterade budgetpropositionen för i år. Förutom det jag nu har nämnt såg vi ett otroligt tryck på grund av inflationen i exempelvis regioner och kommuner. Hushållen pressades väldigt hårt, och vi var som jag tidigare sa överens om att fortsätta att bygga och stärka vårt försvar, precis som vi bygger ut rättsväsendet och polisen. Bara utbyggnaden av kriminalvården och fängelser kommer att kosta stora belopp.

Allt detta sammantaget är där vi verkar just nu, både riksdag och regering. I höstas, i augusti, september 2023, när budgeten diskuterades och förhandlades var det mycket viktigt för mig och hela regeringen att se till att vi fortsatt driver en politik som inte eldar på inflationen.

Det var på många sätt A och O därför att vi vet att roten till många av de utmaningar och ekonomiska problem som Sverige har och hade är just inflationen. Jag är glad att Finanspolitiska rådet har samma bild – att det i den bemärkelsen är en väl avvägd budget – för vi ser nu att inflationen har kommit ned och att det som många har gjort tillsammans faktiskt har haft effekt.

Trots detta var det viktigt för oss att kunna prioritera i denna miljö utan att ha en expansiv budget i en lågkonjunktur, som man normalt skulle ha, och ändå se till att allt det jag nämnde fick de resurser som behövdes. Jag är glad att vi kunde prioritera det, också genom omprioriteringar – det ska sägas – för vi menar att det gäller att fokusera på det som är allra viktigast.

Vi lade 40 procent av reformutrymmet på regioner och kommuner. Vi stärkte hushållen med en skattesänkning för pensionärer och dem som arbetar. Man ska komma ihåg att vanliga hushåll har tappat köpkraft och att andra hushåll som har låga ersättningar och som lever i en väldigt tuff miljö med höga priser skulle kompenseras. Våra indexerade system fungerar så. Det är också ett spännande kapitel för framtiden – de indexeringar som det inte pratades så mycket om förut.

Vi sänkte därför skatten, vilket var strukturellt rätt och kommer att stärka köpkraften för de hushåll som inte på något sätt kompenseras. Detta kunde vi göra utan att ha en expansiv budget. Det var utgångsläget. Jag är glad över att den budget som jag i höstas lämnade till riksdagen har en majoritet bakom sig, i ett läge som i övrigt kanske är instabilt, men också – framför allt – över att vi lyckades prioritera det som vi menar är viktigt.

Jag ska också göra några nedslag, då jag har några minuter kvar. I denna miljö la vi fram budgeten för att i ett tufft läge kunna dämpa inflationen men ändå prioritera det som var allra viktigast. Jag vill säga en sak till om hushållen. Det handlar både om skattesänkningar men också, såklart, om de mest utsatta. Där hade vi ett förhöjt och förlängt bostadsbidrag, som vi vet är väldigt träffsäkert för dem som har det tufft.

Vi förändrade också reduktionsplikten. Det påverkade inte budgeten på det sättet men gjorde ändå något för de personer som fanns i den höga inflationsmiljön. För en undersköterska som jobbar deltid, som tjänar 26 000 och som måste pendla till jobbet är det klart att det gör en viss skillnad.

Nu lämnar jag våra utgångspunkter. Jag ska bara säga något kort om några delar i rapporten, som jag för övrigt tycker är väldigt bra. Det första handlar om arbetsmarknad. Det är såklart en fröjd att läsa om arbetsmarknadsfrågor. Regeringen är engagerad i just de frågorna. Där vill jag bara säga några saker.

Vi presenterade ett självförsörjningsmått i vårpropositionen. Vi har jobbat ganska länge med detta på Finansdepartementet, för att få ett mått som blir ett komplement till sysselsättningsstatistiken så att vi kan följa år från år och se

hur många som är självförsörjda. Det handlar egentligen om när man är etablerad på arbetsmarknaden.

Vi landade i en nivå på tre prisbasbelopp, alltså drygt 19 000 eller drygt 15 000 efter skatt. Då kan man sägas vara etablerad och kunna försörja sig själv. Vi vet att det är många som lever på lägre ersättningar, men vi menar att det ändå är en bra nivå för att veta om man är etablerad.

Det är fortfarande väldigt många människor som inte är etablerade. Att man är sysselsatt en timme eller tio timmar i veckan betyder inte att man kan försörja sig själv. Detta mått kommer vi att fortsätta att använda. Jag tror att det är viktigt även när det gäller vilka insatser som ska sättas in.

När det gäller politiken här är det inte så att ekonomiska drivkrafter är den enda bild som vi målar upp. Det är tre saker som jag alltid nämner, mer eller mindre: ekonomiska drivkrafter, utbildning men också hjälp och stöd att komma i arbete för den som behöver det.

När det gäller ekonomiska drivkrafter är det fortfarande ett faktum att Sverige har rätt höga skatter på arbete i förhållande till många andra länder. Det handlar inte bara om skatt utan också om bidrag och ersättningar.

Vi arbetar med en bidragsreform i tre delar. Den ena handlar om kvalificering till välfärden, den andra handlar om att vara heltidsaktiv innan man får ett stöd och den tredje handlar om någon form av bidragstak, som är ett begrepp för att det alltid ska löna sig att jobba. Detta arbetar vi med.

Jag menar att oavsett om det är 10 000, 20 000 eller 30 000 familjer som berörs av bidragstaksdelen, som Lars nämnde, är det mycket bredare än så – det är också en fråga om moral. Det ska alltid löna sig att jobba. Den som bor granne med den familj som inte arbetar och som har höga nivåer ska veta att vi gör allt vi kan för att de ska komma i jobb och att de gör allt de kan för att komma i jobb.

Slutligen vill jag nämna två saker om kommuner och regioner. Denna fråga lever i både debatten och, framför allt, i verkligheten. Det har varit otroligt tuffa år, särskilt för regionerna, där vi vet att pensionskostnaderna är det främsta skälet till att det är så tufft. Pensionskostnaderna har ökat med 30 miljarder på två år, i stora drag beroende på inflationen.

Utifrån det läge vi hade i augusti, med de data och det vi hade då, gjorde vi bedömningen att 16 miljarder skulle vara en bra grund. Regioner och kommuner är i grunden själva ansvariga för sin verksamhet och tar också in skatt. Sedan kom nya uppgifter av teknisk karaktär under senhösten då vi såg att fler kom att omfattas av de olika pensionstilläggen och pensionssystemet, vilket gjorde att kostnaderna för regionerna ökade ytterligare. Därför sköt vi till 6 miljarder ytterligare i vårbudgeten och vårändringsbudgeten.

Slutligen, när det gäller strukturreformer, älskar jag strukturella reformer. Det är intressant att man kan ha olika begrepp för vad strukturella reformer är. Den miljö vi har haft och som vi nu delvis verkar lämna bakom oss, det vill säga en miljö med hög inflation, har gett vissa begränsningar. Att sänka skatten på arbete ger dock fortfarande effekter. Även om det inte är samma effekter

som vi hade 2006 är det effekter. Det handlar både om att stärka hushållens köpkraft och om strukturella effekter.

I våra budgetar såg vi till att exempelvis utöka platserna på ingenjörsutbildningar och förlänga Äldreomsorgslyftet och annat som är viktigt för kompetensförsörjningen. Vi jobbar nu också med förbättringar för småföretag och fåmansbolag, vilket kommer att bli viktigt. Den bidragsreform som jag just nämnde är trots allt en strukturereform vare sig man gillar den eller inte.

Vi fortsätter att satsa på skolan med speciallärare och andra delar, så jag tycker inte att vi har glömt bort strukture reformer. Men jag håller helt med om att det behövs mycket mer. Jag ser fram emot att kunna jobba med just detta under åren som kommer, för jag vill att Sverige på alla sätt ska bli både tryggare och rikare, som jag brukar säga.

Det handlar också om individer. De som står utanför arbetsmarknaden ska kunna komma in och rustas, och de som finns på arbetsmarknaden ska kunna jobba vidare, utvecklas och tillsammans bidra till allt vi har gemensamt, det vill säga välfärden, men också se till att försvar och rättsväsen kan fortsätta att ha resurser framöver.

Tack för rapporten! Jag antar att vi kommer att hinna prata om många fler frågor här under frågestunden.

Ordföranden: Utan att politisera här vid podiet kan jag säga att regeringen var ännu mer effektiv än Riksrevisionen, som i sin tur var mer effektiv än Finanspolitiska rådet vad gäller att hushålla med tiden här framme. Stort tack för detta!

Nu kommer vi att ge finansutskottets ledamöter möjlighet att ställa frågor och komma med synpunkter. Vi kommer att göra detta tre och tre i partiernas storleksordning, och därför får jag be er här framme att skriva upp frågorna så att ni kommer ihåg vad det är ni vill svara på. Sedan kommer vi att gå laget runt efter varje sådant stopp.

Mikael Damberg (S): Ordförande! Tack, Finanspolitiska rådet – återigen – för en intressant rapport! Den lämnar mycket utrymme för nya tankar och reflektioner.

Jag vill börja med att säga till finansministern att det finns en fråga där vi verkar vara överens. Det vore spännande att utvärdera de senaste årens kostnadskris, vilka åtgärder som gav effekt och vilken effekt vi fick, eftersom Sverige de facto har haft högre inflation än våra grannländer och vi fortfarande har bland de lägsta tillväxttakterna i EU. Det finns dessutom många grupper som har det tufft ekonomiskt, och man kan fundera på fördelningspolitiken under en sådan kostnadskris. Där är vi överens. Det vore spännande med mer utvärdering av detta framöver.

När det gäller Finanspolitiska rådets kritik av regeringen är det ganska spännande att notera att man är kritisk till politikens inriktning. Det handlar

inte om enskilda förslag utan om huruvida inriktningen är rätt eller fel och om hur regeringen väljer att prioritera.

När det gäller välfärden och sjukvårdsfrågan menar man att det hade varit rimligt med mer resurser till sjukvårdsregionerna eftersom vi nu har stora underskott där som leder till en nationell sjukvårdskris. Vi har sysselsättningspolitiken där man är kritisk mot regeringens inriktning, och vi har den obefintliga klimatpolitiken.

Jag vill stanna upp och ställa två frågor, en till regeringen och en till Finanspolitiska rådet kopplat till sjukvårdsfrågorna.

Vi socialdemokrater har under hela kostnadskrisen sagt att det kommer att bli stora problem i svensk sjukvård givet de förutsättningar som vi känner till och som finansministern har redogjort för – att kostnaderna sticker iväg för sjukvården runt om i Sverige med den höga inflationen. Vi visste att det skulle hända. Då bör man prioritera att inte framkalla en nationell sjukvårdskris som leder till besparingar och varsel runt om i Sverige.

Den politiska diskussionen har mest handlat om att statsministern lovade att ingen skulle sägas upp från svensk sjukvård, men sedan blev det inte så. Finanspolitiska rådet säger att det hade varit rimligt att ge sjukvårdsregionerna mer resurser under kostnadskrisen. Vad blir reflektionen nu efteråt från finansministern – delar finansministern den bilden, givet verkligheten? Inte ens de tillfälliga statsbidrag som sent omsider gavs till regionerna hade ju någon som helst effekt.

Inga varsel drogs tillbaka, och inga besparingsprogram i regionerna, oavsett politisk ledning, drogs tillbaka efter beskedet. Detta säger något om att inriktningen på politiken inte gav det utfall som jag antar att regeringen hade önskat sig.

Nu går jag över till Finanspolitiska rådet. Jag tycker att ni skriver spännande om planeringsförutsättningar. Min bild är att regionpolitiker inte är dumma. De måste planera utifrån den verklighet de har i dag men också den verklighet som de tror kommer nästa år.

Givet att det nu igen blev väldigt sena besked om att det skulle komma ytterligare några miljarder gav det ingen effekt på verksamheten där ute. Det blev bara något mindre underskott i sjukvårdsregionerna men ingen effekt i verksamheterna i sjukvården. Det kan väl inte ha varit poängen med den här övningen?

Vad menas med planeringsförutsättningar? Betyder det att regeringen ska ge ett besked om budgeten redan på vårkanten varje år? Eller behöver man, under en kostnadskris som denna, planeringsförutsättningar för nästa år för att kunna veta om de icke-uppsägningar som man kanske väljer att göra i sjukvårdsregionen inte behöver dras tillbaka nästa år? Då blir det ju helt bakvänt, och det är detta som har lett till att vi fortfarande har en nationell sjukvårdskris, trots att regeringen till slut lade några miljarder extra på sjukvården.

Kent Kumpula (SD): Många mediehus har tolkat Finanspolitiska rådets rapport för 2024 på ett sätt som ger läsaren bilden att man har sågat regeringens politik vid fotknölna. Det har använts beskrivningar som denna, från Aftonbladet: ”Skulle Ulf Kristersson vara en gymnasieelev på väg att ta studenten hade festen om ett par veckor behövts ställas in.”

Man kan också läsa att det ser ut som att regeringen vill straffa arbetslösa av principskäl, vilket låter väldigt anmärkningsvärt, särskilt som Lars Heikenstens presentation under dagen hade en rubrik som löd ”Sverige har en i huvudsak väl fungerande arbetsmarknad med hög sysselsättning”.

Att tolka regeringens agerande som så fullständigt misslyckat att den får underkänt i alla ämnen och inte ens skulle klara av en gymnasieexamen är en tolkning som jag och många andra har svårt att hitta stöd för i rapporten. Detta leder till funderingar.

Hur kan det komma sig att medierna har den bilden eller i alla fall skriver som om de hade fått den bilden av Finanspolitiska rådets rapport? Kan det vara så att etablerade mediehus, till exempel Aftonbladet, medvetet rapporterar på ett överdrivet vinklat sätt för att på så sätt sprida desinformation i stället för att göra en seriös bedömning av rapporten?

Kan det vara så att vi har stora etablerade mediekanaler som på det här sättet agerar som en trollfabrik för att medvetet smutskasta regeringen genom att övertolka och feltolka rapporten?

Jag undrar ifall det är någon – finansministern eller ordföranden för Finanspolitiska rådet – som kan hitta dessa fullständiga sågningar av regeringens politik i rapporten? Jag kan inte hitta dem. Kan det vara så att det bara är ett sätt för medierna att försöka trola med rapporten?

Jan Ericson (M): Jag tänkte prata lite om kommunsektorn och kommunsektorns ekonomi. Kommunerna och regionerna är en viktig del av basen för svensk välfärd, och tillskotten till denna sektor har varit en av regeringens absolut största satsningar flera år i rad.

Vi vet att vissa kommuner och regioner har valt att göra nedskärningar och personalminskningar, ibland kombinerat med skattehöjningar, trots historiskt stora tillskott från regering och riksdag.

I rapporten resonerar Finanspolitiska rådet kring att kostnadsökningarna till följd av en tillfällig kraftig inflationsuppgång är just tillfälliga och främst avser pensionskostnader. Dessutom påpekar man att läget beräknas återgå till det normala igen 2025.

Rådet skriver att det enligt rådets mening inte är rimligt att en stor men tillfällig effekt leder till neddragningar i verksamheten eller medför skattehöjningar. I stället menar man att kommuner och regioner i första hand borde ha använt resultatutjämningsfonder, om de hade sådana, och att de i andra hand kunde ha åberopat synnerliga skäl för att underbalansera budgeten ett enskilt år. Man påpekar att kommuner och regioner själva bedömer när synnerliga skäl är tillämpliga.

Rådet för också ett resonemang kring regeringens möjligheter att rekommendera kommuner och regioner att åberopa synnerliga skäl och påpekar att det finns konstitutionella skäl för regeringen att vara försiktig med att kommentera hur kommunallagen bör tolkas i specifika fall. Samtidigt säger rådet att det hade varit önskvärt med tydligare vägledning till kommunsektorn i denna fråga.

Jag har tre frågor, främst till Finanspolitiska rådet men också delvis till Riksrevisionen.

För det första: Anser Finanspolitiska rådet att vissa kommuner och regioner har gjort nedskärningar i verksamheten eller höjt skatter helt i onödan?

För det andra: Anser rådet att det behövs riktlinjer för hur tydlig en regering kan och bör vara när det gäller att ge kommuner och regioner vägledning om hur kommunallagen bör tolkas och tillämpas i speciella situationer? Där skulle jag också vilja fråga Riksrevisionen hur de ser på frågan om balansen mellan vad regeringen får göra och vad den bör göra.

För det tredje skulle jag vilja fråga både Finanspolitiska rådet och Riksrevisionen hur de ser på betydelsen av utvecklingen hos kommuner och regioner när det gäller produktivitet, effektivitet och prioriteringar. Alltså: Hur viktiga anser ni att dessa delar är för sektorns långsiktiga utveckling, och finns det anledning till skärpta effektivitetsgranskningar av kommunsektorn, exempelvis via Riksrevisionen?

Ordföranden: Då går vi över till panelen som får svara på detta. Först ut är Finanspolitiska rådets ordförande.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Jag tror att jag börjar från slutet med Jan Ericsons frågor.

Vårt intryck är att det kan ha förekommit att man har gått vidare och sagt upp utan att det egentligen var av nöden tvunget, så att säga, men vi ger oss inte in och gör bedömningar av enskilda kommuner på det sättet. Jag skulle inte gå ut på gator och torg och säga något om Landskrona eller så, men vår bild är att sådant kan ha skett.

När det gäller frågan om riktlinjer har jag en känsla av att det behövs både förtydligande resonemang och mer genomtänkta tankar om vad synnerliga skäl ska vara för något och om det är något som borde finnas och vara vägledande för kommunerna.

Sedan är det ytterst kommunerna själva som tar beslutet, och därför förstår jag att det tål att tänka på den konstitutionella frågan. Jag ska inte förneka att vi när vi satt och skrev började skriva att vi tyckte att Finansdepartementet borde sända tydligare signaler, men sedan blev vi under arbetets gång varse att den konstitutionella frågan fanns.

Jag menar helt enkelt att saken måste tänkas igenom. Det vore önskvärt med tydligare ekonomiska resonemang som kan vara vägledande för

kommuner. Det kan jag säga under alla omständigheter. Hur den konstitutionella frågan ska hanteras vet jag inte.

När det slutligen gäller effektivitetsgranskning i kommunsektorn är det en fråga som jag har haft anledning att fundera på sedan 80-talet. Jag har alltid förordat en ordning med en kommunal revision som är professionell och inte bara utifrån den ordning som man nu har med politisk revision.

Jag inte ensam om att ha den uppfattningen när det gäller människor som har följt de frågorna under lång tid. Dessutom finns det fortfarande mycket att göra när det gäller mer jämförande studier med en ordning där man jämför olika kommuners sätt att jobba och drar nytta av de erfarenheter som finns.

Vi ska försöka återkomma till en del av dessa områden. Mitt intryck är att det finns grundläggande strukturella problem i sjukvården och i skolan. I skolan är det väldigt väl belagt. Jag har uppfattningen att det går att genomföra en skolreform som 90 procent av dem som kan någonting om detta skulle hålla med om. Pusselbitarna finns där. De har man har tagit fram. Det finns forskning på det. Det finns erfarenheter av det. Det är politisk dådkraft som saknas. Det gäller inte bara den här regeringen utan även den tidigare.

Det har varit svårt att komma överens om detta. Vi ska försöka återkomma till det. Jag har också en känsla av att man borde fundera rejält om sjukvårdens organisation. Det här är nyckelfrågor. Om jag skulle fundera över vilka som är de viktigaste områdena under de närmaste tio åren skulle bägge dessa finnas i en grupp av sex, sju områden.

Där finns Elisabeth Svantessons synpunkter på försvaret och annat. Du nämnde tidigare i ett sammanhang där vi träffades gängbrottsligheten och kriminaliteten och dess samhällsekonomiska effekter på olika sätt. Det är också ett område som är väl värt att ta sig an.

Sedan kommer jag till frågan från Kent Kumpula från Sverigedemokraterna. Jag ska inte ge mig in på att recensera medier. Vi tycker i rådet att stabiliseringspolitiken på det hela taget har varit bra upplagd i ett svårt läge. Man kan diskutera den på marginalen, och det gör vi. Vi reflekterar kring den. Men på det hela taget är betyget bra. Därför väntade jag inte att medierna skulle uppmärksamma det. Det är min erfarenhet. Jag var inte förberedd på att tala om den saken mer än att tydligt säga vad vi tycker.

Däremot är jag själv förvånad över att det inte har blivit mer diskussion om arbetsmarknadspolitiken. Där har vi ändå grävt fram ett material som inte nödvändigtvis innebär att det som regeringen gör skulle vara fel men som är ett resonemang om proportioner. Det finns väldigt mycket annat som man borde göra och som är i politikens makt.

Det är många saker som politiken inte rör på. Men detta är ett område där det går att göra saker. Jag hoppas att man ska ta till sig det. Men det har inte diskuterats särskilt mycket vare sig negativt eller positivt.

Sedan har det blivit en diskussion om miljöpolitiken där man i huvudsak har återupprepat de centrala delarna. Det är ju bra. Det är en politik som har en utomordentligt problematisk inriktning.

Sedan var det frågorna från Mikael Damberg. Du frågar om planeringsförutsättningar. Vi har inte dykt jättedjupt i det. Vi har konstaterat att det i sig är ett rimligt argument för varför man skulle vilja ha en indexering, även om vi säger att det kanske inte fungerar fullt ut. Det kommer i varje fall att bli en diskussion ovanpå det i slutändan om förutsättningarna det enskilda året.

Vad man kan fundera över är om man kan signalera tidigare. Vi refererar då till den norska ordningen. Den har både fördelar och nackdelar. Men det är ändå värt att fundera mer över den frågan och inte direkt hoppa i indexeringsfacket. Det finns en del argument emot indexering. Om vi konstruktivt försöker att hjälpa kommuner och regioner, vad skulle vi då från riksnivå kunna göra?

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag har ingen konkret granskning att hänga upp svaren på. Men när det gäller frågan om de konstitutionella problemen kan jag bara konstatera att i det kommunala självstyret ligger också ett ansvar att använda sig av de verktyg som är givna.

Vi ser relativt ofta i våra granskningar att kommunerna efterfrågar precisa svar om hur lag ska tolkas av till exempel vägledande statliga myndigheter eller tillsynsmyndigheter. Men det är de facto så att vid tillämpningen av lagen är kommunerna tillförsäkrade rätten att själva bestämma.

Det är ett högst rimligt krav att ställa på kommunerna att de ska kunna tolka när synnerliga skäl föreligger. Det vore konstitutionellt problematiskt att regeringen gav sig in och tolkade i den delen där riksdagen har beslutat i lag. Synnerliga skäl innebär på juridiskt språk en ganska kvalificerad nivå. Det ger en vägledning. Det är inte ett okänt begrepp inom juridiken.

När det sedan gäller frågan om produktivitetskrav förespråkar Riksrevisionen självklart att offentliga medel ska användas effektivt. Man ska hushålla väl, det ska vara ett effektivt resursutnyttjande, och de politiska målen ska uppnås i så stor utsträckning som möjligt. Det är vad som är effektivitetsrevision.

Vi ser inte att det finns något som hindrar att kommuner så att säga utsätter sig för effektivitetsrevision. Om den sedan ska utföras av Riksrevisionen, som inte har uppdraget att granska kommuner och regioner, behöver man tänka igenom mycket noggrant. Det skulle bli en helt annan myndighet än vad Riksrevisionen är i dag.

Det skulle också resa frågor om till vilken politisk församling rapporterna lämnas med de rekommendationer som man i så fall landar i. Men självklart tycker vi att effektivitetsrevision är ett viktigt underlag för att fatta insiktsfulla beslut.

Finansminister Elisabeth Svantesson: Jag tänkte svara på en fråga från Mikael Damberg.

Jag har varit transparent, öppen och tydlig hela vägen. Redan när vi lade fram vår budget i höstas var vi överens om tre saker. Hur såg vi behovet? Behovet var väldigt stort, speciellt i regionerna. Det var ett högt kostnadstryck.

Dessutom sköt riksdag och regering tillsammans under pandemin till stora resurser.

Det gjorde att en del regioner inte hade anpassat sig efter den nya kostnadskostymen. Men i de allra flesta fall handlade det om att det var väldigt tufft med kostnadstrycket på grund av inflationen och alldeles särskilt pensionskostnaderna.

Vi hade också att där och då hantera budgetutrymmet. I det här fallet avsatte vi ändå 40 procent av reformutrymmet just till kommunsektorn. Sedan fanns naturligtvis också frågan om inflation där. Det var inte en oviktig faktor.

Med detta sagt gjorde vi och Finansdepartementet bedömningen att de resurser som vi sköt till då, 16 miljarder, ändå skulle vara en bra grund för att det på en aggregerad nivå inte skulle leda till så stora uppsägningar.

Sedan under hösten, som jag sa här tidigare, var det som förändrades i läget att kostnaderna för pensionerna fortsatte att stiga. Det hade vad jag vet inte SKR och inte heller någon annan riktigt sett komma.

Det handlar om höjningen av inkomstbasbeloppet för 2024. Det fastställdes ett mycket lägre belopp än vad alla trodde. Det gjorde att fler kvalificerade sig in, vilket gjorde att kostnaderna för pensionerna ökade. Det var också därför som vi i vårändringsbudgeten sköt till 6 ytterligare miljarder. Det innebär att det under det här året har skjutits till 22 miljarder.

Man kan alltid ha diskussioner om vad som är det optimala och perfekta beloppet. Jag menar ändå att 22 miljarder är stora resurser. Jag menar också – och det är bra att påminna om ibland – att kommuner och regioner själva har ett huvudansvar för sin verksamhet.

Staten kommer alltid på olika sätt att behöva stötta. Det gäller alltifrån utbildning och annat men också resurser. Det har jag sagt under många år, både i opposition och nu i regeringsställning. Man har 1 300 miljarder som omsättning i kommunsektorn. Det kan vara bra att påminna om i de här tiderna.

Med detta sagt är det tufft. Det har jag också varit transparent med hela tiden. Inflationens åren har varit tuffa för väldigt många. Staten kan inte kompensera på alla områden, varken till hushåll eller till välfärd, utan man får göra bedömningen i varje enskilt läge.

Vi gjorde bedömningen i augusti, och vi gjorde bedömningen nu igen med vårändringsbudgeten. Jag säger samma sak i dag som jag har sagt hela tiden. Jag menar ändå att vi gjorde en rimlig bedömning.

Ida Gabrielsson (V): Tack så mycket för en jätteintressant föredragning och rapport från Finanspolitiska rådet.

Det är väldigt intressant med den långsiktiga planeringen för kommuner och regioner. Många av åtagandena åläggs av staten samtidigt som man inte har möjlighet att planera när man inte vet hur mycket statsbidrag och resurser som man kommer att få framgent. Andra nordiska länder har mer utvecklade modeller. Det tycker jag är bra.

Jag tycker också att det är intressant med indexering. Det är på något sätt ändå en viktig fråga för oss politiker att väljare inte förstår när man säger att

det blir en satsning, och så blir det inte det. Jag tror ändå att man ska titta på det tillsammans med planeringen.

Elisabeth Svantesson säger här att löntagarna hade fått det sämre men att många bidrag är indexerade. Det är många bidrag som inte är indexerade. Det som är prisindexerat är väl för att man redan har det minsta man kan ha, och så är det meningen att man ska ha råd att köpa mjölk även när det blir en prischock. Är regeringen inne på att ändra indexeringen för bidrag till följsamhetsindex? Hur tänker man då?

Jag skulle också vilja fråga om Finanspolitiska rådet framöver, eftersom det nu är en utbudsdriven inflation, skulle vilja titta på andra saker som man har gjort i Frankrike med prisregleringar och annat.

Sedan har jag en kort sista fråga som gäller el och banker. Det som handlar om arbetsmarknad är det mest intressanta i rapporten. Just nu har vi en byggkrasch, och regeringen stimulerar inte de jobben så att de som är utbildade i de yrkena kan vara i jobb. Samtidigt har vi haft incitamentsstrukturerna väldigt länge.

Hur mycket behöver vi bygga ut arbetsmarknadspolitiken för att få in människor i jobb som också är i högproduktiva branscher? Det har funnits åtgärder med subventionerade anställningar eller subventioner till hela branscher som restaurangbranschen och städbranschen. Hur stort skulle vi behöva bygga upp arbetsmarknadspolitiken? Främst riktar jag min fråga till Finanspolitiska rådet. Sedan får vi se om någon mer hinner med att kommentera.

Martin Ådahl (C): Tack för en mycket intressant rapport och presentation.

Jag vill rikta in mig på kapitlet som handlar om hur den ekonomiska politiken hänger samman med klimatmålen. Det gäller inte minst analysen där Finanspolitiska rådet noterar, som även Lars Heikensten har sagt här, att man skjuter klimatmålen framför sig.

Jag tycker också att det är intressant även ur ekonomisk-politisk synvinkel. Man skjuter klimatmålen framför sig genom att avskaffa ett antal klimatåtgärder och ersätter dem inte med någonting. Rådet noterar att det i synnerhet drabbar de hushåll som är mest utsatta. Det är de som är beroende av bil på landsbygden och de som har lägst inkomst.

Ni konstaterar i kapitlet att det i slutändan riskerar att bli mycket dyrare för de hushållen. Ni citerar ur rapporten från Konjunkturinstitutet med beräkningen av diesel- och bensinpriser. Den visar att om man ska nå de gemensamma mål som man har bundit sig vid i EU och som man är så stolt över när man upp till 35 kronor per liter diesel eller bensin.

Min fråga riktar sig till finansministern. Tar finansministern till sig något av det kapitlet? Det kommenterades knappt ens i kommentaren här. När man tar bort styrmedlen och inte ersätter dem med någonting drabbar det i slutändan oerhört hårt de hushåll som blir fast i bensin och diesel när ni ändå kommer att höja priserna jättemycket senare.

Jag har en fråga till Finanspolitiska rådet, eftersom föredragningen blev lite förkortad efter den kommentar som ordföranden fick göra. Jag undrar om

man lite kan utveckla de förslag som Finanspolitiska rådet har just för att öka acceptansen bland befolkningen och göra det möjligt för fler att göra omställningen.

Min andra fråga gäller det som rapporten tar upp på två ställen. Det gäller å ena sidan det faktum att det väldigt mycket saknas utbildning och matchning på arbetsmarknaden. Det gäller å andra sidan det faktum att just de bitarna har drabbats av det sätt som man har fört finanspolitik på, eftersom kommunerna har dragit ned på just skolan och i viss mån vidareutbildning i samband med den ekonomiska krisen. Jag skulle vilja ha en kommentar från Finanspolitiska rådets ordförande om detta.

Hans Eklind (KD): Först och främst vill jag tacka för intressanta inlägg och en mycket tankeväckande rapport. Jag har inte minst grottat ned mig i arbetsmarknadspolitiken. Man har där, precis som Lars Heikensten säger, gjort ett ordentligt gräv.

I linje med vad finansministern sa var det något jag reagerade på och tyckte saknades i rapporten. En studie av förvärvsfrekvens och sysselsättningsstatistik kan vara intressant. Men den kan missa målet i och med att en person kan vara sysselsatt utan att han eller hon tjänar tillräckligt mycket för att kunna försörja sig själv.

Här har vi nu i Sverige under de senaste åren fått ett par, tre intressanta rapporter just om självförsörjning. De visar exempelvis att om det tar fyra till fem år för hälften av alla dem som är utrikesfödda att bli sysselsatta tar det i genomsnitt tolv till tretton år för samma population att bli självförsörjande, och då har man ett ganska lågt krav för självförsörjning.

Min fråga är till Lars Heikensten. Jag är medveten om att avgränsningar alltid måste göras även i en sådan här rapport. Det är en utmaning för välfärdsstatens hållbarhet om människor inte är självförsörjande. Övervägde ni på Finanspolitiska rådet inte att baka in denna intressanta del om självförsörjningen i er rapport?

Ordföranden: Då går vi till panelen. Vi börjar med Finanspolitiska rådets ordförande. Varsågod.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Jag börjar med den sista frågan. Jag kan säga någonting allmänt förpliktigande om att frågan verkar väl värd att belysa ytterligare. Men jag tror att vi ska be någon av mina kollegor som är betydligt mer fördjupade i arbetsmarknaden att säga någonting om detta. Då kommer ni att få ett intressantare svar än vad ni fick av mig. Kan vi göra så? Vem av er tar det?

Lisa Laun, Finanspolitiska rådet: Vi har en fotnot om det. Vi tittade lite på det inledningsvis. Vår bild är att självförsörjningsmålet visar samma typ av utveckling som de mått som vi presenterar. Därför ägnade vi inte mer utrymme

åt det i det ganska omfattande kapitlet. Men jag håller med om att det är en intressant dimension. Vi visar också att den positiva utveckling som vi har sett inte drivs av att antalet timmar minskar i genomsnitt.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Då går jag vidare till Ida Gabrielssons frågor. Hon talade lite grann om detta med indexering, planering och så vidare. Jag tror naturligtvis att det är bra att titta på de här frågorna tillsammans. Men som jag sa landar vi till skillnad från en del andra ekonomer inte i att indexering är en självklar lösning på detta. Det finns rätt goda skäl att pröva alla utgifter samlat, eller så mycket som möjligt samlat.

Jag håller dock med om att det finns väldigt goda skäl att försöka utveckla hur man särskiljer vad som är reala ökningar och vad som bara är priseffekter och annat och reder ut det. Det vore önskvärt.

Jag skulle säga att det handlar om att ni politiker måste bemöda er om att göra detta bättre. Kunskapen finns nog ibland, men den utnyttjas kanske inte alltid fullt ut. SKR skulle också kunna bidra rätt mycket till en bättre pedagogik på området. Det är inte bara en forskningsfråga. Det handlar också lite om disciplin och att försöka att vara sjyst när man redogör för de sakerna.

Du ställde avslutningsvis frågan vad man ska göra för att få in de svaga grupperna, som jag förstod det. Jag är övertygad om att det finns personer och grupper som är väldigt svåra. Jag ska inte säga att man får acceptera det. Men jag gissar att hur mycket man än anstränger sig kommer det alltid att finnas vissa bekymmer kvar.

Jag tror samtidigt att man kan vända på kuttingen. Hade vi en väl fungerande normal skola i Sverige i alla delar av landet skulle det betyda oerhört mycket på fem, tio års sikt för hur många som skulle få jobb. Den vanliga skolan ska inte glömmas bort.

Till det kommer arbetsmarknadsutbildning och sådant. Där finns det mycket att göra. Det är en väldigt låg volym på den typen av aktivitet jämfört med hur det var för 20 eller 30 år sedan. Det är för dåligt helt enkelt.

När det gäller förmedlingen går det också att göra mycket bättre. Det vet vi. Det handlar naturligtvis om att tillsätta resurser för att göra detta. Men med tanke på vad potentialen är finns det mycket här som det vore lämpligt att göra, enligt min uppfattning.

Jag kan återigen säga att det överraskade mig lite. Jag blev så övertygad av mina kollegor i rådet som kunde detta. Här finns det verkligen saker att göra helt enkelt.

Martin Ådahl talade om att skjuta målen framför sig. Jag var lite osäker på vad din fråga var.

Martin Ådahl (C): Min fråga var helt enkelt om du kunde berätta lite mer om de åtgärder som kan leda till att man får målen uppnådda och högre acceptans och gör det lättare för människor att ställa om. Det finns en hel del om det i rapporten, tror jag, om man har läst den.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Jag tycker själv att det är en viktig poäng att den här typen av politik sannolikt är mest problematisk att ha möjlighet att följa med alla turer för dem som har sämst ekonomi, lägst utbildning och annat. De kan dessutom ha svårigheter att låna pengar. Det är de som kan hamna i bekymmer om politiken kastar åt olika håll. Det är inte minst för dem som vi behöver ha en konsekvent linje.

Den enda rimliga konsekventa linjen är den som löser problematiken. En konsekvent linje som går på tvärs med det som behöver göras rent naturvetenskapligt är inte en gångbar linje. Den kommer förr eller senare att rasa samman. Det är bara förloppet som vi egentligen kan diskutera, hur det kommer att ske och inte att det kommer att ske.

Vi diskuterar ett antal olika konkreta åtgärder. Det vi lyfte fram är detta med kommunal fastighetskatt för vindkraft eller vinstskatt på vindkraft lokalt som exempel. Men vi talar också om olika typer av stöd som kan gå till hushåll eller glesbygdskommuner. Där har stöd till hushåll den fördelen att de har större möjlighet att påverka acceptansen.

Jag är medveten om att när man börjar fördjupa sig i det har nästan alla av dem problem på olika sätt. Men vi kan inte väga det mot den bästa av världar. Det är inte vad vi ska jämföra med, utan vi ska jämföra med vad som händer om vi inte vidtar de åtgärderna.

Om alternativet är att man sänker bensinskatten för alla är de skadliga effekterna för samhällsekonomin betydligt lägre av de flesta av de här åtgärderna. Vi behöver en handfast diskussion om detta i det politiska systemet. Det har vi inte. Det är det många andra länder som har.

Det finns utrymme att göra grejer, och det är inga stora kostnader eftersom det i grunden är få människor som bor i de områden som lyfts fram i diskussionen. Det är absolut hanterbart om man vill.

Ordföranden: Riksrevisorn kanske vill komma in i den här omgången.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Tack för möjligheten. Jag kanske bara kort uppehåller mig vid kommunernas och regionernas behov av långsiktighet.

Det är en fråga som vi har stor förståelse för. Riksrevisionen har i ett flertal effektivitetsgranskningsrapporter konstaterat att de riktade statsbidragen gör det svårt för kommuner att förutse. Det kräver också resurser och tar kraft ifrån dem, och alla kan inte söka.

Att göra någonting åt planeringsförutsättningar för kommuner och regioner är klokt. Men jag håller fast vid en avrådan från att indexreglera statsbidragen av de skäl som jag anförde i mitt korta anförande därframme.

Finansminister Elisabeth Svantesson: Jag vänder mig till Martin Ådahl och Ida Gabrielsson.

Jag ska kort svara på Martin Ådahls fråga. Vi har talat om detta förut. Jag tycker i grund och botten att det är ett bra kapitel. Det är också pedagogiskt upplagt för alla som kanske inte dagligdags ägnar sig åt klimatpolitik eller förstår den europeiska klimatpolitiken. Det var väldigt väl formulerat, men jag delar inte rådets slutsatser i alla delar. Det är kanske inte helt förvånande.

Lars Heikensten talar om ledarskap. Om man vänder på detta handlar det också om legitimitet för omställning. Vi ska komma ihåg att Sverige är ett föregångsland. Vi ska fortsätta att vara det i klimatomställning. 98 procent av vår elproduktion är fossilfri. Vi har de lägsta territoriella klimatutsläppen per capita i EU, och så vidare.

Det betyder inte att vi ska slå oss till ro. Vi har fortfarande höga utsläpp, och de ska komma ned. Vi kan ha olika åsikter om hur det ska gå till. Men jag bara konstaterar att ledarskap också är att se att de åtgärder som har vidtagits kan skapa väldigt stora utmaningar för människor.

Det handlar inte bara om glesbygdskommuner, vill jag bara påpeka. För att resa runt i Sverige kan man vara beroende av sin bil. Man kan jobba natt och ha en låg inkomst. Vi hade brutalt höga priser.

Det är inte så att drivmedlen är billiga just nu. Men jag vill ändå säga att ledarskap också kan handla om – det vill jag bara poängtera – legitimitet.

Det är också bra att tänka på att det är i år som utsläppen ökar. Prognosen är att de minskar framöver. Vi kommer naturligtvis att lägga om politiken. Vårt mål är att de ska minska betydligt mer. Jag behöver inte påminna om vår inriktning när det gäller alltifrån elektrifiering till många andra delar.

Visst är det så att alla kommer att få vara med och betala ett pris för detta. Priset blir högre om vi låter bli att göra saker.

- Nummer ett: Sverige är ett föregångsland.
- Nummer två: Vi ska fortsätta att vara det.
- Nummer tre: Man måste ha legitimitet för sin politik.

Ledarskap är inte alltid, som till exempel i det här fallet, när drivmedlen blir så dyra att många faktiskt inte klarar sig. Lägg därtill inflationen som har pressat många. Det är fortfarande väldigt tufft för en stor del av befolkningen.

Fit for 55 och allt vad det innebär står det mycket klokt om i rapporten. Det är någonting som vi arbetar med. Det var den här regeringen som drog hem det och avslutade det. Vi kommer också självklart att arbeta med den frågan här hemma.

Så till Ida Gabrielssons frågor. De är också mycket kloka. Alla frågor är kloka. Jag vill bara säga någonting om två saker. Jag skrev här: Finansieringsprincipen gäller.

Det finns två saker när det gäller förutsägbarhet. Jag förstår att kommuner och regioner vill ha mer förutsägbarhet. Vilken regering det än är finns det en finansieringsprincip när man lägger på nya uppgifter. Där ska vi se till att pengar kommer till de uppgifter som staten lägger på.

Den andra delen handlar om att man i varje enskilt läge, både för denna regering och tidigare, måste veta: Vad är det som kommer att gälla nästa år?

Nu ökar många av statsbidragen. De generella har ökat. Allt är inte tillfälligt. Mycket är också permanent. Men att tidigt låsa fast det kan vara väldigt svårt. Man vet inte exakt hur budgetutrymmet ser ut ett år innan.

Jag förstår att man gärna vill ha bättre planeringsförutsättningar. Oavsett regering ska man självklart ge så goda förutsättningar som möjligt. Men samtidigt ska många olika saker vägas mot varandra i en budgetprocess. Det vet kanske kommun- och regionpolitiker mer än andra.

Jag ska också säga något kort om indexeringar. Det jag menade var att indexeringarna, som vi kanske inte har diskuterat så mycket tidigare, har blivit väldigt påtagliga nu. Det handlar om alltifrån brytpunkt till garantipension och annat. Indexering är ett begrepp som få kanske diskuterade runt matbordet förr, men nu har effekten av det kommit upp.

Vi har indexeringar på till exempel olika stöd för att man ska kunna kompenseras. Det är helt rimligt. Det är inte det jag menar att vi ska se över. Men man kan fundera över hur det ska se ut inom olika områden. Min poäng är egentligen det jag sa inledningsvis: att den som arbetar och har låg inkomst eller medelinkomst har fått sin köpkraft ganska kraftigt urholkad. Reallöneökningarna sedan tio år har egentligen bara försvunnit.

Vad händer då när vi har de här indexeringarna? Jo, då minskar också respektavståndet mellan en garantipensionär och en som har jobbat hela livet och som inte har garantipension. Garantipensionären har fått 850 kronor mer i månaden första året och ytterligare lika mycket i år. Det är såklart bra; det stöttar och underlättar. Men glöm inte dem som inte har garantipension men som haft låga inkomster. Jag menar att den kopplingen är något att fundera över. Det är också en av orsakerna till att vi i år sänkte skatten på både pension och arbete.

Det är nog bra för oss alla att fundera över hur det ska fortsätta och hur det ska se ut men också vilka effekter det har fått för dem som inte har kompensats på det sättet.

Janine Alm Ericson (MP): Tack för rapport, dragningar och bra frågor och svar!

Nu har det varit lite fram och tillbaka. Det är väldigt bra att Finanspolitiska rådet också tar upp klimatpolitiken så pass tydligt. Det är nämligen precis som man konstaterar: Ju mindre vi gör nu, desto dyrare blir det sedan. Det riskerar att äta upp en betydligt större del av reformutrymme och annat om vi inte hanterar det på rätt sätt och om vi inte leder omställningen. Sverige är ett föregångsland på vissa sätt, men det återstår otroligt mycket att göra för att vi ska klara att nå målen. Det tror och hoppas jag att alla här i salen är medvetna om.

Diskussionen om statsbidragen och huruvida de ska indexeras eller inte är väldigt intressant. Som Mikael Damberg konstaterade har vi en nationell sjukvårdskris, delvis tack vare regeringens hantering av detta. Men rådet hävdar att statsbidragen har hållit jämna steg med kommunsektorns kostnader.

Men som jag ser det tas inte hänsyn till de ändringar som härrör från skatteförändringar eller ändrade uppgifter för kommuner och regioner. Jag skulle

alltså vilja veta lite mer om hur ni kan dra slutsatsen om de jämna stegen utan att titta på de justeringar som gjorts.

Det är också intressant att det inte är bristande ekonomiska drivkrafter som är orsaken till arbetslöshet. Skulle jag kunna få höra lite mer om vilka risker man ser om regeringen fortsätter med den politik som de nu har stakat ut och vad det riskerar att leda till på arbetsmarknaden?

Ordföranden: Nu har vi möjlighet att påbörja en andra frågerunda från partierna. Jag ber er att hålla frågorna lite kortare så att fler kollegor hinner ställa frågor.

Björn Wiechel (S): Tack för en mycket intressant rapport och bra diskussion!

Jag har ett spår som handlar om arbetsmarknadspolitiken. Men först vill jag kommentera diskussionen om incitament, bidrag och sådant. Om man tar det här med arbetsmarknadspolitiken ett steg till kan man konstatera att de sänkta ersättningsnivåerna och sådant också har bidragit till en lönesänkarpolitik.

Problemet med arbetsutbudet handlar om ofrivillig deltid och otrygga anställningsformer. Och när det gäller dem som lever på bidrag är det många människor som har arbete, men de har så pass låga löner att de inte får ihop det och blir därför beroende av bostadsbidrag eller annat för att klara att få ihop till hyra och mat helt enkelt.

Ett incitamentsargument som leder till lönesänkarpolitik och gräver fast oss i ett bidragsberoende och fel sorts arbeten. Det är också något man kan ta till när det handlar om att styra upp arbetsmarknadspolitiken och leda mot de jobb som vi faktiskt behöver.

Men min fråga går till Finanspolitiska rådet och Riksrevisionen. Det sägs att det inte är fler skattesänkningar utan andra, framför allt arbetsmarknadspolitiska, insatser som behövs nu för att få folk i arbete. Då tänker jag att vi får ganska många propåer från diverse intresseorganisationer som menar att om vi bara sänker skatten för dem eller gör olika former av arbetsgivaravgifts-sänkningar får vi den positiva effekten på arbetsmarknaden. Det må så vara. Men det finns alltid en alternativkostnad.

Om de pengar man lägger på exempelvis en skattesänkning, som kanske ger några jobb, hade lagts på andra saker som stärker arbetsmarknaden, som arbetsmarknadsutbildning, infrastruktur eller andra produktivitetstärkande insatser, hade det kanske gett långt fler jobb. Man kan inte hålla på och mäta saker isolerat.

Jag undrar om ni som gör den här typen av analyser och rapporter är beredda att ta analysen ett steg till och ställa saker mot varandra. Det är ju samma hundralapp vi använder här. Om vi gör någonting som kanske ger några jobb har vi samtidigt bränt ännu fler jobb i en annan ände på grund av att vi inte valde den insatsen i stället. Här ser vi framför allt skattesänkningar mot olika former av satsningar på arbetsmarknadspolitik.

I anslutning till det vill jag säga en sista grej vad gäller arbetsmarknadspolitik. De åtgärder som efterfrågas är en aktiv förmedlingsinsats och sådana typer av klassisk arbetsmarknadspolitik. Det är oftast ganska kostsamma insatser. Men de ger effekt. Vad vore alternativkostnaden även här, om man inte gör dem, det vill säga att folk inte kommer i jobb eftersom de inte får de insatser som behövs? Kan man räkna också på det?

Jag är alltså ute efter att man ska räkna på saker och ting sammanhållet och inte isolerat. Vad tycker ni att man skulle kunna göra mer för att ge oss politiker verktyg för att använda våra pengar på bästa sätt?

Ordföranden: Jag fortsätter att be ledamöterna att hålla det kort, så att fler kollegor kommer att hinna ställa frågor.

Kent Kumpula (SD): Jag har en fråga till finansminister Elisabeth Svantesson.

Borde vi inte helt frånga allt prat om och alla bedömningar av sysselsättningsgrad och övergå till att endast prata om självförsörjning? Alla siffror om sysselsättningsgrad, där någon går till en arbetsmarknadspolitisk åtgärd några timmar i veckan, är i praktiken helt ointressanta. Det går inte att använda de siffrorna till något användbart alls, i alla fall inte ur finanspolitisk synpunkt.

Sysselsättning är givetvis intressant ur social synpunkt och för att upprätthålla psykiskt välmående hos människor. Att vara isolerad hemma mår ingen bra av i längden. Men det är siffror som visar graden av självförsörjning hos människor och olika grupper i samhället som är intressanta ur finanspolitisk synpunkt.

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Även om den sista frågan ställdes till finansministern kan jag säga att det finns en del om det i rapporten. Vår bild är inte att statistiken över sysselsättningen inte fungerar, utan den ger i huvudsak en riktig bild av vad det handlar om. Det finns helt enkelt inte så många människor som klassificeras som sysselsatta men som inte jobbar i stor utsträckning.

När det gäller Björn Wiechels fråga om jobbskatteavdrag konstaterar vi i rapporten att jobbskatteavdraget till exempel är just väldigt dyrt per jobb som det skapar. Med all sannolikhet skulle till exempel arbetsmarknadsutbildning vara en billigare väg framåt. Du har rätt i att vissa av förmedlingssystemen är väldigt dyra. Men min bedömning är att de ändå lönar sig, eftersom det är värdefullt att få människor i arbete.

Men jag håller rent allmänt med dig om att det naturligtvis är önskvärt att räkna mer på att ställa olika alternativ mot varandra. Det gör vi också en hel del i sammanhanget. Men man kan absolut göra mer.

Janine! Jag måste be dig upprepa dina två frågor. Jag satt och försökte tänka på en annan grej och tappade bollen.

Janine Alm Ericson (MP): Ingen fara! Det var egentligen en fråga som var viktigast, förutom att jag tackade för att ni också tar upp klimatpolitiken tydligt med tanke på den effekt det kommer att ha på vår ekonomi om vi inte vidtar åtgärder.

Min fråga var: Om regeringen fortsätter med den här arbetsmarknadspolitiken, där ni har pekat på att man går på saker som kanske inte är det största problemet, vilka effekter kan vi då se framåt? Jag utvecklar min fråga, nu när jag ändå fick chansen. Det handlade om vilket arbetsutbud som fanns och hur många personer som saknas i olika sektorer. Där var vården en stor sektor.

Men tidigare pratade du också lite grann om omställningen i Sverige och industriutvecklingen främst i Norrland men kanske också i de västra delarna av landet. Om vi har en arbetsmarknadspolitik som inte löser problemet med att kunna täcka upp för de jobb som finns, vilka ytterligare risker finns det framåt för att det ska bli ett ännu större problem?

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Till att börja med tror jag, vilket jag har varit inne på, att utbildning är nyckelfrågan i olika dimensioner om man ska nå mer rejäla effekter. Finansministern var inne på att det säkert finns en del att göra när det gäller bidragstak och att vi kanske inte ger hela bilden. Vi säger inte att man inte bör jobba vidare med det spåret, men möjligheten att göra väldigt mycket är inte särskilt stor där.

Sedan reser du en annan fråga. Jag är inte tillräckligt insatt i detaljerna när det gäller Norrlandsproblematiken, om jag uttrycker mig på det sättet. Men min bild är att ganska mycket av den arbetskraft som söks kanske inte är så lätt tillgänglig i andra delar av Sverige heller. Det är alltså inte bara fråga om att få folk som kan de här sakerna att byta ort för att de går arbetslösa på andra ställen. Det är nog ofta utbildningsinsatser som krävs också.

Men det finns också anledning att fundera över en del system liknande de som fanns tidigare men som avskaffades. Man gav flyttbidrag i olika former. Kan det vara en lämplig modell för vissa yrkeskategorier i sammanhanget? Men i huvudsak tror vi inte att det är de geografiska skillnaderna som är bekymret. Vi tror mer att det har att göra med utbildningsfrågor egentligen.

Det har kommit upp vid ett par tillfällen, och du var inne på det tidigare, huruvida man ska dryfta klimatpolitiken i det här sammanhanget eller inte. Jag tycker att det är ganska självklart att Finanspolitiska rådet ska arbeta med de frågor som är väsentliga vid tidpunkten. Det tycker finansministern också och föreslår exempelvis de utmaningar som nu finns på försvarsområdet. Det är på min lista över saker som vi borde titta på nästa år.

Jag tycker att det är självklart. Det är ingen mening att vi upprepar att fastighetsskatten bör återinföras. Det tycker jag, men det har jag sagt ganska många gånger förut. Det finns andra frågor som det finns anledning att ta upp och som har stor samhällsekonomisk betydelse.

Jag är, till skillnad från riksrevisorn, inte ett skvatt orolig för att det skulle råka överlappa från tid till annan. Om man har en självständig myndighet som ska ta sig an de frågor som myndigheten bedömer vara viktiga är det i någon

mening oundvikligt. Då kommer det då och då att överlappa med vad andra gör. Det är inget jättebekymmer i det här sammanhanget.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag ska försöka svara på Björn Wiechels fråga eller konstaterande. Självklart är helhetsgrepp önskvärt. Men i revision ligger just en avgränsning. Man formulerar sin granskningsfråga, revisionsfrågan, och utgår från bedömningsgrunder, som kan vara till exempel de politiskt fattade besluten och målen för reformen. Utifrån det granskar man och iakttar om det har blivit så som det var tänkt.

Vi bidrar gärna till kontrollmakten som riksdagen utövar genom att ge er kunskapsunderlag i fråga för fråga. Vi menar också att vi tillför en helhetssyn när vi granskar regeringens efterlevnad av det finanspolitiska ramverket, som är viktigt för en välfungerande budgetprocess. Där har vi haft helhetssynen. Men annars fungerar revision på det sättet att man måste ta sig an fråga för fråga.

Och att granska kontrafaktiska förhållanden, det som inte har inträffat, är väldigt svårt.

Finansminister Elisabeth Svantesson (M): Jag tar bollen och hakar på där Helena Lindberg slutade, även om Björn Wiechel inte ställde frågan till mig. Jag håller helt med om att revisionen har en roll och politiken har en annan. Och jag håller helt med Björn Wiechel om att man ska se till helheten när man fattar beslut om en policy.

Som jag sa tidigare och har sagt under många år ser jag att det är tre delar som behövs för att de som har det svårast att komma in ska göra det. En del är drivkrafter. Det gäller inte varje person, men det är fortfarande viktigt. Rådet menar att det inte är huvudorsaken. Det kan man diskutera. Men det är en viktig sak. Den andra delen handlar om utbildning, som vi har pratat om många gånger. Och den tredje delen handlar om att många också måste få enskilt stöd och hjälp för att komma in. Inte alla men väldigt många behöver det.

Det finns många goda exempel och förslag i rapporten på olika typer av stöd. Jag hoppas till exempel att etableringsjobben, som parterna har längtat efter och drivit på för under många år, ska få verkan nu när vi avsätter resurser. Det är såklart en konjunkturfråga, men jag hoppas också att fler arbetsgivare ska använda olika typer av lönestöd. Vi vet nämligen att när man har stått utanför arbetsmarknaden länge kan man tillfälligt ha något lägre produktivitet, och då kompenseras arbetsgivaren för det.

Det är alltså en mängd olika delar som behöver göras för att fler ska komma i arbete. Det är min bestämda uppfattning.

När det gäller skatter har vi såklart delvis olika syn på det. Men i grund och botten har Sverige fortfarande höga skatter på arbete relativt sett. Det gäller marginalsatser men också andra skatter. Min poäng gäller även strukturrellt, men såklart hade de första jobbskatteavdragen större påverkan på sysselsättningen än de sista.

Med det sagt handlar det också om moral, strävsamhet och flit. Det ska löna sig att gå till jobbet, särskilt nu som sagt när reallönerna har sjunkit i och med inflationen. Då finns också den poängen med sänkta skatter. Det beror också på synen på skatt. Vems är pengarna? Är det statens eller i grund och botten skattebetalarnas och såklart företagens, de som skapar värden?

Jag ska också säga något kort om sysselsättningsgraden. När det gäller sysselsättningsstatistiken gör vi lika inte bara i EU utan i många länder. Det är viktigt att kunna jämföra. Sverige har en väldigt stark och bra sysselsättningsgrad. Det är bra, och vi vet det.

Min poäng är att man kan behöva komplettera måttet sysselsatt; även om man har jobbat en timme i veckan räknas man nämligen som sysselsatt. Då är självförsörjningsmålet ett väldigt bra mått att ha med som komplement. Det visar om man är riktigt etablerad på arbetsmarknaden eller inte. Alla kommer inte alltid att nå upp till nivåerna i det måttet. Men vi vill att det ska gå åt rätt håll.

I vårpropositionen, våpen, tror jag att vi ser att ungefär var femte person i arbetsför ålder, mellan 20 och 64, inte är självförsörjande, enligt det här begreppet. Då har vi utmaningar som vi behöver åtgärda. Alla de är inte alls arbetslösa. Men som någon var inne på kan man ha en väldigt låg inkomst och behöva få hjälp att komma vidare och jobba mer.

Jag måste också säga – det här är allmänt och handlar inte om partipolitik – att i grund och botten är Sverige möjligheternas land i bemärkelsen att man i Sverige kan få gratis utbildning, vare sig man är född här eller inte. Man kan lära sig svenska, och man har möjlighet att läsa på universitet och göra en resa som man inte kan göra i alla länder. Men i många europeiska länder kan man såklart göra det. Men det är en möjlighet.

Politiken har ett väldigt stort ansvar. Men vi får inte glömma att individen också har ett stort ansvar. En del behöver mycket stöd. En del behöver egentligen bara bestämma sig för att se till att göra sig anställbara. I Sverige har vi alla möjligheter att göra det. Men jag vet att det inte är lätt för alla. Man kan må på olika sätt och ha många olika hinder. Men i grund och botten är Sverige ändå möjligheternas land. Oavsett regering har vi alla fått ta del av god välfärd och haft möjlighet att komma dit vi är.

Ordföranden: Vi gör ett försök med ett par frågor till. Jag ber er att hålla dem någorlunda korta.

Ida Drougge (M): Herr ordförande! Jag vill börja med att tacka för en välskriven rapport och för era dragningar här i dag.

Vi har på kort tid, fyra år, gått från pandemi till återhämtning, krig, hög inflation och lågkonjunktur och haft de här sakerna delvis samtidigt. Det är slående vilken lyx det är att vi i tider av så omvälvande ekonomiska problem ändå kan sitta här i dag och på det stora hela vara överens om att regeringarna i viktiga delar har klarat de här utmaningarna väl. Vi kan sitta här och diskutera

detaljer, om man jämför med de problem och diskussioner som finns i våra grannländer i Europa.

När det gäller de här detaljerna har jag en fråga om arbetsmarknadspolitiken. Finanspolitiska rådet konstaterar här, och har gjort det många gånger tidigare, att de ekonomiska drivkrafterna är avgörande för viljan att arbeta. De har historiskt varit avgörande för att man ska vilja ta ett jobb, arbeta mer och gå upp till fler arbetade timmar än tidigare.

När ni resonerar om det här nu undrar jag dock varför ni inte också ser på incitamenten och drivkrafterna för att komma i arbete i kombination med just ökade krav och hur det kan vara viktigt för målgrupper som har varit utanför arbetsmarknaden länge. Vi vet nämligen att hushåll som har haft en låg inkomst länge tenderar att värdera ledig tid högre än andra hushåll. Det är ingenting som man resonerar särskilt mycket om. Jag undrar om ni har någon kommentar om det.

Hur ska man se på ekonomiska drivkrafter i kombination med kraven som finansministern pratar om? Man bör kanske inte skilja dem åt utan se på just kombinationen.

Ida Gabrielsson (V): Jag undrar bland annat om man kan titta på hur vi kan sänka inflationen bättre i den historiskt annorlunda situationen vi var i nu. Frankrike gjorde andra saker och fick lägre inflation. Det frågade jag om förra gången.

Jag tänker också på arbetsmarknadspolitiken. Framåt kommer det att finnas väldigt mycket olika jobb. Näringslivet säger att de behöver jättemycket arbetskraft. Det behöver välfärden också. Är det ändå inte arbetsmarknadspolitik och matchning, snarare än individer, det handlar om då? Är det inte en strukturell fråga för politiken och samhället att lyckas få in folk i de produktiva sektorerna och jobben?

Lars Heikensten, Finanspolitiska rådet: Jag håller verkligen med om att det är en lyx, eller vad man ska säga, att kunna föra diskussionen på den nivå som vi gör här och på det stora hela. Det har varit dramatiska förändringar under de här åren, som flera av er har varit inne på. På det hela taget har det hanterats väl. Som vi var inne på tidigare har det kanske inte alla gånger fått den uppmärksamhet som det förtjänade när det gäller bevakningen i medierna. Men när man ser tillbaka på den här tiden tror jag att man kommer att uppleva det som en tid som var omvälvande men som också hanterades ganska väl i västvärlden över huvud taget.

I den här rapporten diskuterar vi inte speciellt vilka krav – jag vet inte riktigt vad du far efter – som finns. Men för de olika systemen med bidrag och annat finns det vissa regler som gäller. Det är mycket möjligt att det finns saker man kan göra där. Min minnesbild bakåt i tiden är att sådant har spelat ganska stor roll. Men jag kan som sagt inget säga om detta i detalj.

Ida Gabrielsson återkom till hur man kan påverka inflationen på andra sätt, och jag tog inte upp det. Jag har ju levt i en värld där man inte hade självständig penningpolitik, på 80-talet. Då funderade man på och prövade mycket olika saker av alla möjliga slag. När det kom till kritan var det ganska lite som visade sig fungera, och det var ganska stora kostnader på olika sätt.

Jag är alltså inte särskilt optimistisk. Det innebär inte att det inte i enskilda situationer kan finnas något man kan hitta på, med en skatterabatt eller något – vad vet jag? Men mina erfarenheter är inte särskilt bra.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag vill kommentera lyxfrågan och understryka att jag ser det som en konsekvens av vår strama budgetprocess och att vi har ett finanspolitiskt ramverk som man håller sig till. Den sammanhållna budgetprocessen, som lägger grunden för sunda offentliga finanser, bör värnas för att vi ska stå rustade för fortsatta kriser och katastrofer.

Finansminister Elisabeth Svantesson (M): Jag har inget ytterligare att tillägga. Jag vill tacka för en mycket bra diskussion och utfrågning.

Vice ordföranden: Det har ankommit på mig att från finansutskottet tacka såväl hela Finanspolitiska rådet för en gedigen rapport som Lars Heikensten, som har deltagit med både presentation och diskussion, finansminister Elisabeth Svantesson och för sista gången i de här sammanhangen Helena Lindberg från Riksrevisionen. Detta är din sista medverkan i en sådan här offentlig utfrågning.

Vi har satt stort värde på ditt arbete. Riksrevisionen gör inte alltid alla regeringar glada. Oppositionen kan ibland få goda argument. Men du har alltid framfört Riksrevisionens åsikter med både raket och tydlighet. Vi sätter stort värde på både ditt och Riksrevisionens viktiga arbete och önskar dig lycka till i nya värv framöver.

Vi i finansutskottet sätter stort värde på de här utfrågningarna. De ger oss möjlighet att i vår vardag fördjupa oss, grotta ned oss i frågor och reflektera över inte bara nästa utan även tidigare beslut och vilken effekt de har fått. Det ger oss mycket i vårt arbete.

Offentligheten är också viktig. Att de här utfrågningarna är offentliga ger medborgare, tidningar och allmänhet möjligheter att fördjupa sig, lära sig mer, få mer kunskap och även förstå hur svåra saker och ting kan vara. Jag tror att det i grunden bygger en starkare finanspolitik och ett intresse för ekonomisk politik i Sverige. Det avser finansutskottet att fortsätta med.

Tack ska ni ha för dagens offentliga utfrågning!

BILAGA

Bilder från det offentliga sammanträdet

Bilder som visades av Lars Heikensten

Svensk finanspolitik 2024

21 maj 2024

Lars Heikensten, ordförande

@finpolradet
www.fpr.se

1

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finanspolitiken i linje med ramverket och stabiliseringspolitiskt rimlig

- Regeringen räknade med en svag konjunktur. Valde ändå en något åtstramande politik. Mer komplicerat att avgöra vad som är rätt när det samtidigt är inflation.
- Rimlig politik. Viktigt att inte bidra till ytterligare räntehöjningar. Risker för den finansiella stabiliteten. Något mer expansiv politik hade troligen varit möjlig.
- Förenlig med ramverket. Tydligt under utgiftstaket och i linje med skuldankaret. Avvikelse från överskotts målet, men tillfällig. Kräver inte korrigerande åtgärder.
- Stora strukturella utmaningar inom t.ex. skola, sjukvård och äldreomsorg. Problem med skattesystemet och bostadsmarknaden. Åtgärder saknas.

2

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

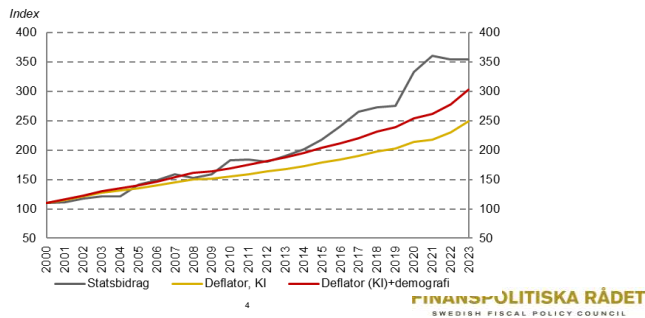
Utmaningar i kommuner och regioner på kort och lång sikt

- Inflationen medför kraftig och tillfällig ökning av kommunsektorns pensionsskuld. Bör inte få stor inverkan på verksamheten. Tillfälliga underskott i kommunsektorn motiverade.
- Kommunerna ska ha god ekonomisk hushållning och möta balanskrav. Kan använda resultatutjämningsreserv och hänvisa till synnerliga skäl. Många har inte byggt upp reserver. Oklarhet om tolkning av synnerliga skäl. Ordning för konjunkturell utjämnning övervägs.
- Utmaningar på längre sikt. Demografi och produktivitet. Men statsbidragen har inte urholkats. Indexering inte självklar. Argument finns för samlad prövning. Tidigare besked på andra vis. Bättre redovisning behövs.

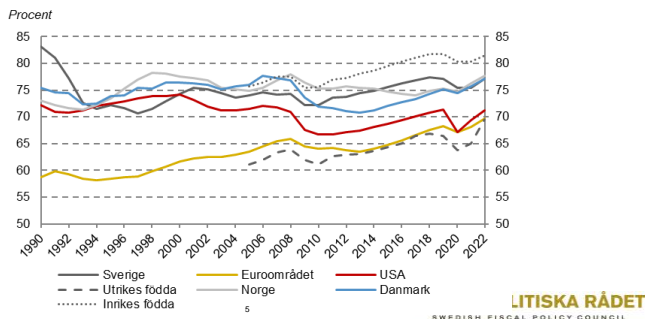
3

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Statsbidragen har hållit jämna steg med kommunsektorns kostnader

Sverige har en i huvudsak väl fungerande arbetsmarknad med hög sysselsättning

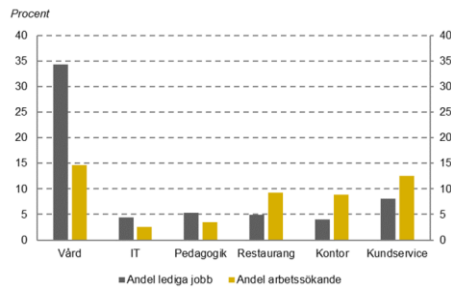
Bristande ekonomiska drivkrafter är inte en huvudförklaring till arbetslöshet

- Totalt ungefär en halv miljon personer som står utan varaktigt arbete. (Arbetslösa i 6 månader och utanför arbetskraften utan att vara studenter eller sjuka.)
- Viktig orsak enligt regeringen är bristande ekonomiska drivkrafter. Stämmer inte. Berör bara begränsade grupper. (Barnfamiljer med hög a-kassa, som ofta redan är inne på arbetsmarknaden, samt sammanboende barnfamiljer med försörjningsstöd).
- Problem med "matchning". Tydligt för utbildningsnivå och branscher, mindre geografiskt. Också bristande eller svårbedömd kompetens. Kan inte få arbeten vid rådande löner.

6

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Arbets sökande och lediga jobb finns i olika branscher

7

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Ändra fokus i åtgärderna för fler i arbete

- Nya jobbskatteavdrag och ett bidragstak lyfts fram. Har sannolikt små effekter på sysselsättningen. Mycket har skett de senaste 35 åren bl.a. de första omgångarna med jobbskatteavdrag. Drivkrafterna är redan starka för de flesta.
- Mer uppmärksamhet bör riktas mot problem med matchning och bristande eller svårbedömd kompetens.
- Fler i gymnasial yrkesutbildning önskvärt. Problem med styrningen av Arbetsförmedlingen. Ovilja duplicera utbildningar. Överklaganden av upphandlingar.
- Subventionerade anställningar bör bli fler. Staten lyfter av risk.
- Mer intensiv offentlig förmedling. Använd forskning och beprövad erfarenhet.

8

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Dyrare omställning utan sammanhållen och begriplig klimatstrategi

- Utgångspunkt: Utsläppen av växthusgaser måste begränsas. EU:s ramar gäller för Sverige.
- Omställningen kommer att få stora samhällsekonomiska effekter. Dyrare ju längre vi väntar. Påverkar statens finanser. Risk att den blir ett tema för rådet. Staten har ett ansvar för att omställningen ska bli så billig som möjligt, accepterad och uthållig.
- Regeringen saknar en sammanhållen och begriplig strategi. Politiken går på tvärs med målen. Osäkerhet. Omställningen blir dyrare för alla. Hushåll och företag får svårt att ställa om på ett effektivt sätt.
- Drabbar särskilt hushåll med små marginaler som påverkas mycket av omställningen. Just de politiken sågs värna. Svårt att fatta kloka investeringsbeslut.

9

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Acceptans för klimatomställningen kräver ledarskap

- Regeringen lovar att hushåll och verksamheter inte ska påverkas negativt, alla ska kompenseras fullt ut för högre drivmedelspriser. Varken rimligt eller genomförbart. Hämmar omställningen. Missnöje när löftena inte kan infrias.
- Bättre strategi: Rikta stöd till de som behöver dem mest. Främst låginkomsttagare, bilister – glesbygd. Exempel finns i andra länder. Drivkrafterna att minska utsläppen bör finnas kvar så mycket det går.
- Pröva lokal kompensation för utbyggnad av vindkraft (kommunal fastighetsskatt, beskattning av vinster från elproduktion). Stöd till hushåll och kommuner i glesbygd kan också var motiverade. Måttstocken inte en ideal värld.
- Ledarskap behövs. Klimatpolitiken måste förklaras – och försvaras – för att nå acceptans.

10

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Huvudbudskap

Finanspolitik

- Finanspolitiken i linje med ramverket och stabiliseringspolitiskt rimlig.
- Tillfälligt höga pensionskostnader bör inte påverka kommunsektorns verksamhet.

Arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik

- Bristande ekonomiska drivkrafter är inte en huvudförklaring till arbetslöshet.
- Åtgärder som gynnar matchning och höjer kompetens behövs.

Klimatpolitik

- Dyrare omställning utan en sammanhållen och begriplig klimatstrategi.
- Acceptans för klimatomställningen är nödvändig och kräver ledarskap.

11

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Tack!

12

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

2021/22:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 19 oktober 2021
2021/22:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om precisionsmedicin
2021/22:RFR3	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet – Sårbarheter och motståndskraft i ekonomin i ljuset av ökande skulder hos hushåll och kommersiella fastighetsföretag
2021/22:RFR4	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2015–2020
2021/22:RFR5	FINANSUTSKOTTET Evaluation of the Riksbank's Monetary Policy 2015–2020
2021/22:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 3 mars 2022
2021/22:RFR7	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Uppföljning av nyanländas etablering –arbetsmarknadsstatus med särskilt fokus på kvinnorna
2021/22:RFR8	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Uppföljning och utvärdering av tillämpningen av utskottsinitiativ
2021/22:RFR9	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av delar av den svenska friluftslivspolitiken
2021/22:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Innovationskritiska metaller och mineral – en forskningsöversikt
2021/22:RFR11	SOCIALUTSKOTTET Hälsa- och sjukvård för barn och unga i samhällets vård – en utvärdering
2021/22:RFR12	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om AP-fondernas placeringar av buffertkapitalet i pensionssystemet den 26 april 2022
2021/22:RFR13	FÖRSVARsutskottet Sveriges deltagande i fem internationella militära insatser – en uppföljning av konsekvenserna för den nationella försvarsförmågan
2021/22:RFR14	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2022
2021/22:RFR15	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens redogörelse för penningpolitiken 2021 den 10 maj 2022
2021/22:RFR16	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om svensk och europeisk cancerstrategi

2021/22:RFR17 TRAFIKUTSKOTTET
Transportsektorns klimatmål

2021/22:RFR18 KULTURUTSKOTTET
Kulturutskottets öppna seminarium om uppföljning av delar av den svenska friluftslivspolitiken

2022/23:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 20 oktober 2022
2022/23:RFR2	FINANSUTSKOTTET Översikt med internationella exempel på uppföljning och utvärdering av centralbanker
2022/23:RFR3	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet i svensk ekonomi i ljuset av hög inflation och högre räntor
2022/23:RFR4	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens årsredovisning 2022 och det senaste penningpolitiska beslutet från februari 2023
2022/23:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av penningpolitiken 2022
2022/23:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2023
2022/23:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om penningpolitiken 2022

2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av föredlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv

SVERIGES
RIKSDAG

Beställningar: Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar

